

Oligarquia, fiscalitat i règim municipal al món urbà de la Catalunya medieval (Cervera entre 1026 i 1430)

Max Turull i Rubinat

ADVERTIMENT. La consulta d'aquesta tesi queda condicionada a l'acceptació de les següents condicions d'ús: La difusió d'aquesta tesi per mitjà del servei TDX (www.tesisenxarxa.net) ha estat autoritzada pels titulars dels drets de propietat intel·lectual únicament per a usos privats emmarcats en activitats d'investigació i docència. No s'autoritza la seva reproducció amb finalitats de lucre ni la seva difusió i posada a disposició des d'un lloc aliè al servei TDX. No s'autoritza la presentació del seu contingut en una finestra o marc aliè a TDX (framing). Aquesta reserva de drets afecta tant al resum de presentació de la tesi com als seus continguts. En la utilització o cita de parts de la tesi és obligat indicar el nom de la persona autora.

ADVERTENCIA. La consulta de esta tesis queda condicionada a la aceptación de las siguientes condiciones de uso: La difusión de esta tesis por medio del servicio TDR (www.tesisenred.net) ha sido autorizada por los titulares de los derechos de propiedad intelectual únicamente para usos privados enmarcados en actividades de investigación y docencia. No se autoriza su reproducción con finalidades de lucro ni su difusión y puesta a disposición desde un sitio ajeno al servicio TDR. No se autoriza la presentación de su contenido en una ventana o marco ajeno a TDR (framing). Esta reserva de derechos afecta tanto al resumen de presentación de la tesis como a sus contenidos. En la utilización o cita de partes de la tesis es obligado indicar el nombre de la persona autora.

WARNING. On having consulted this thesis you're accepting the following use conditions: Spreading this thesis by the TDX (www.tesisenxarxa.net) service has been authorized by the titular of the intellectual property rights only for private uses placed in investigation and teaching activities. Reproduction with lucrative aims is not authorized neither its spreading and availability from a site foreign to the TDX service. Introducing its content in a window or frame foreign to the TDX service is not authorized (framing). This rights affect to the presentation summary of the thesis as well as to its contents. In the using or citation of parts of the thesis it's obliged to indicate the name of the author.

**OLIGARQUIA, FISCALITAT I REGIM MUNICIPAL AL MON
URBA DE LA CATALUNYA MEDIEVAL (CERVERA ENTRE
1026 I 1430).**

Max TURULL I RUBINAT

**Tesi Doctoral dirigida pel
Dr. Manuel RIU I RIU**

**Departament d'Història Medieval,
Paleografia i Diplomàtica.
Facultat de Geografia i Història**

UNIVERSITAT DE BARCELONA

Barcelona, juny de 1989.

Dins d'aquest epígraf, no obstant, trobem càrrecs força diferents.

a) Obrers

El càrrec d'"obrer" a començaments de segle XIV, suposava responsabilitzar-se del que diríem "urbanisme menor" a la vila. Ells no eren la mà d'obra, sinó els qui dirigien i inspeccionaven allò que calia fer. És fàcil de veure doncs, que els obrers descarregaven als paers d'una part de la seva feina. En aquest sentit hom pot considerar-los com una comissió de treball dins del Consell, o com a magistrats de rangue secundari.

L'existència d'aquest càrrec -com la d'altres- no es contempla en cap dels privilegis vertebradors del règim municipal, sinó que és objecte d'una normativa particular, i posterior als privilegis més generals.

Ni el text de 1331, ni el de 1334, no regulen l'existència d'obrers. Però una de les queixes de la universitat contra els jurats entre 1327-1330 feia referència a aquest tema. Els jurats recaptaven diners -mitjançant talles- destinats a obres de carrers i camins que mai no es portaven a la pràctica (430). Però el problema era polític i afectava el règim municipal en general. És així que en la reestructuració del govern local no hi hagi mencions als obrers.

Això no obstant, tenim referències documentals dels "obrers" abans que el rei reguli l'ofici. El Consell de la segona legislatura després de la reestructuració va nomenar "obrers e departidors" (431), i el Consell de 1337 també nomenava obrers de l'obra de Santa Maria (432). Tot això denota l'existència d'un costum anterior a la reorganització del municipi.

Però no és fins 1344 que el càrrec d'obrers apareixerà totalment institucionalitzat mercès un privilegi reial:

" que lo batle, pahers e conseylers de la villa de Cervera eligen cascun anys dos prohomes apellats obres qui declaren totes questions de termens, de carrers de parets,

430 ACA Cartes Reials s/d (Vid. V 5 d'aquest mateix treball)

431 AHCC Consells 1332-1333 62v

432 AHCC Claveria 1337 36v

de canals, de portes e d'altres
coses..." (433)

Aquesta nota és interessant perquè indica que el càrrec era municipal; electiu pel Consell i el batlle; anual; compartit per dues persones; i també assenyala algunes atribucions.

L'existència de la figura de l'obrer tal i com la trobem a Cervera no suposa cap novetat, ja que sembla haver estat un càrrec comú en d'altres municipis des de començaments del segle XIV (434).

Si bé l'obrer tenia cura de les petites modificacions o adobs que calia fer dins la vila, les circumstàncies el responsabilitzaren d'assumptes més importants. Com assenyala CABESTANY, dos centres d'interès preferents de l'urbanisme medieval foren la construcció d'elements defensius (muralls) i l'alçament d'esglésies i catedrals (435). Ambdós elements concentraren també l'atenció dels obrers. Si d'una banda havien de vetllar les obres i les necessitats urbanístiques inspeccionant la vila mensualment (436), d'altra banda hi havia els obrers, administradors o sobrestants de les obres de l'església de Santa Maria (437). En aquest darrer cas, el municipi hi elegia obrers que controlaven l'obra, i també prohoms per fiscalitzar els comptes de l'esmentat obrer. Aquest, per tant, era el responsable, diguem-ne polític i financer, de l'obra. Era el representant del Consell en la construcció de l'església i ell mateix havia de dur la comptabilitat de les despeses que ocasionava. No era, doncs, un mer observador, sinó una mena de gerent de les obres

433 AHCC Pergamins s/n; LP 1344 abril 22, 71v-73r.

434 A Tarragona l'obrer era un de sol, elegit anualment pel Consell, amb un salari fix i amb primes, i amb l'obligatorietat d'acceptar el càrrec que no es podia repetir dos anys seguits (CORTIELLA Una ciutat catalana 109-111) I també a Saragossa existiren càrrecs de caràcter urbanístic -com l'obrer-, que rebien el nom de "veedor de muros y carreras" (FALCON La organización municipal, 259-263) A Barcelona els obrers també eren dos, i l'elecció se celebrà a partir del privilegi concedit per Jaume II l'any 1301 (CABESTANY L'urbanisme català " 34, i també del mateix autor L'evolució urbana de Catalunya)

435 CABESTANY "L'urbanisme català " 33-40

436 AHCC Consells 1358 (Borradors) s.n

437 AHCC Consells 1358 (Borradors) s.n, Consells 1358 18r
22v, 1362 27r

També amb motiu de la celebració de la fira els obrers tenien més feina de l'acostumada. L'any 1393 el Consell elegia, com era costum, dos obrers. Ells haurien de llogar mestres i manobres, escrivans per anotar la feina que feien, decidir i estipular els salaris dels qui intervenien en la feina; fer anotar les despeses als escrivans en el llibre del claverí i en el propi, i pagar les remuneracions cada dia. De cara a la fira, i per evitar que ningú no fos accidentat, els obrers havien d'adobar carreus, albergs, portxades i envans poc segurs (438). Eren, en definitiva, els màxims responsables de l'execució de les normes urbanístiques dictades pel Consell i els qui supervisaven les obres importants que es realitzaven a la vila.

Igualment hem de suposar que els obrers també resolien els plecs entre veïns i municipi motivats per qüestió d'obres (439).

Per acabar, com deíem, les obres de defensa -murs i muralles- també foren objecte d'atenció dels obrers. L'any 1395, tenim documentats dos obrers de les obres dels murs (440); però el normal va ser prestar una atenció vigent i preferent a aquest tipus d'obres. El perill d'una guerra amb Castella el 1358 (441) i la imminència de l'arribada del Comte de trastámara el novembre de 1362 (442) va motivar que es movilitzés un bon nombre de gent per tenir cura del manteniment i reforçament dels murs de defensa (443). Mentre que en un principi aquesta responsabilitat corresponia a càrrec dels quatre paers i de quatre prohoms més, finalment foren una vintena de prohoms compromesos el 1358 en alleugerir les obres de defensa.

438 AHCC Consells 1393 24r, 35v, 86v 90r

439 L'any 1384 es parla que són elegits dos obrers per a determinar les qüestions veïnals que es donen entre els veïns i habitants de la vila (AHCC Consells 1384 1r) i el 1388 es diu que determinin les qüestions de la vila (AHCC Consells 1388 15r)

440 AHCC Consells 1395 11v

441 TESIS Pere el Cerimoniós 63-84 reflectat als documents AHCC Consells 1358 20v 25v (22 III 1358)

442 *Ibidem*, AHCC Consells 1362 29v (2 IX 1362)

443 DURAN I SANPERE ha observat que fins 1360 es parla de murs i no de muralles en els documents. En aquest moment la mateixa paret de les cases, amb entrada per davant, feia de protecció. Amb més deteniment DURAN Llibre 45-54 i pels fets polítics entorn les guerres i les tensions el mateix DURAN se serveix de BOFARULL Historia IV 558, 562

Comunament el Consell va elegir dos prohoms com a obrers de la vila, i només excepcionalment es va afegir més gent per aquesta tasca (444). En algun lloc els obrers van rebre ordinations específiques regulades pel Consell, com el cas de Vic l'any 1372 (445), però normalment tenien una feina assignada sense que fos especificada amb gaires detalls. A Barcelona l'aparició dels obrers el 1301 responia a una petició del Consell de Cent que precisava una organització que vigilés les obres (places, clavegueres, etc...) (446), i a Tarragona, a més de vetllar les muralles, també es preocupà del pont que salvava el riu Francolí (447), del bon estat dels edificis públics, dels carrers i camins interurbans i intraurbans, i fins i tot del proveïment d'aigua a la ciutat (448).

L'existència d'aquests obrers denota que, d'una banda, el govern i l'administració locals havien entrat en un període de creixent institucionalització. Però a més també es un indicatiu que la ciutat medieval havia aconseguit un nivell superior de vida social i de consciència comunitària. La preocupació institucional per les obres públiques és un element nou de la baixa edat mitjana.

Aquesta preocupació urbanística per la imatge de la ciutat s'ha vinculat també a un projecte polític de les classes governants en el municipi:

"Entre los ciudadanos y gobernantes de las ciudades europeas de los siglos XIII y XIV, junto a una mayor conciencia cívica se hace también más firme, en muchos casos, la convicción de que la imagen ofrecida por su ciudad, con las plazas podía expresar, mediante la comunicación estética, valores y contenidos de orden político general." (449)

444 Dels anys que conservem documentació s'elegeixen dos obrers en les següents ocasions 1333, 1337, 1356, 1358, 1362, 1366, 1372, 1373, 1377, 1379, 1384, 1388, 1393 i 1395. Els anys 1358, 1362 i 1393 s'elegiren, a més a més, d'altres individus.

445 JUNYENT Vic 96

446 CABESTANY "L'urbanisme català" 34

447 RECASENS La ciutat de Tarragona II 183, CABESTANY "L'urbanisme català" 34

448 CORTIELLA Una ciutat catalana 109-111

449 FRANCHETTI Historia del urbanismo Siglos XIV y XV 35

Els "obers" foren, doncs, la manifestació institucional d'una major integració urbana i una preocupació-tret dels casos extrems (guerres...)- per l'aspecte físic de la ciutat. Més endavant tindrem ocasió de profunditzar aquest aspecte.

OBRERS DE LA VILA DOCUMENTATS

1333	Jaume CLARIS	c obrers	-	C
	Jaume RIQUER	p "	-	
1337	Bernat ROSSET	c Obra Sta M ^a	mercader	C
	Berto GLUJA	c "	mercader	C
1356	Bernat FOIX	c Obreria	mercader	PPPPPPCC133
	Pere MIRO	p "	mercader	PPCC1111
1358	Borras LLOORAC	p Obrers	-	PC114
	Bernat MANRESA	p "	mercader	PPCCC116121
	Jaume PORTA	p Sta M ^a	mercader	P7
	Ramon SERRA	c "	mercader	PPPPCC12217
1362	Galceran MANRESA	p Obrers	senyor (?)	P ^o 11
	Borras LLOORAC	p "	-	PC114
1366	Pere ROBIO	c Obrers	-	C
	Tomàs VILAGRASSA	c "	-	PCC2
1372	Miquel CARDONA	c Obrers	-	CCC
	Arnau RIUDOVELLES	c "	mercader	PPPPCCCCC25
1373	Bernat LLAURADOR	c "	mercader	CCC
	Antoni FELIU	c "	-	CCCC
1377	Francesc COMABELLA	p "	notari	PPC241
	Ramon MARTI	p "	hostaler	PCC1
1379	Guillem FOGUET	c Obrers	mercader	CC1
	Francesc AGER	c "	-	CCC6
1384	Guillem LAMBART	c "	mercader	PPC12121
	Ramon AVINYO	c "	-	PPPPPPCC2145
1388	Ramon BERGUES	c "	mercader	CC
	Andreu TOLDRA (menor)	cObrers	-	C
1393	Bernat BOSC	c Obrers	mercader	CC
	Guillem PALLAGUERES	c "	-	C

c consellers quan fou obrer
 p prohoms quan fou obrer
 P paer en altra legislatura
 C conseller en altra legislatura
 2 num. càrrecs en altres legislatures

Daquesta relació d'obers de la vila observem tres coses

1.- L'abundància de consellers que ocuparen el càrrec. No s'aprecia cap tipus de norma segons la qual els obrers haguessin de ser un conseller i un prohoms, o bé dos consellers... Sobretot a partir de 1363 (tret del cas de 1377) els obrers foren extrets del cos de consellers

2.- L'abundància de membres de l'estament de mercaders. Com a mínim la meitat dels obrers documentats foren mercaders, i la proporció s'eleva al 81% si l'apliquem només als individus de qui coneixem l'origen social.

3.- L'abundància d'individus que presenten una trajectòria-passada o futura- farcida de càrrecs polítics i responsabilitats en el Consell

Les tres observacions semblen indicar-nos que el càrrec d'obrer deuria representar cert prestigi i reconeixement. No era una feina manual o administrativa, sinó de control i decisió en una àrea determinada. Els qui foren obrers no són personatges anònims, sino que són coneguts sobre tot pel seu relleu polític, la qual cosa caracteritza el càrrec d'obrer com magistrat amb atribucions "polítics" de segon ordre

b) Mostassaf

De tots els càrrecs municipals, el mostassaf probablement ha estat el més estudiat, i en especial a l'àrea geogràfica d'origen (450)

Institució d'arrels musulmanes, cal entendre que després de la conquesta de València un oficial cristià va assumir les funcions del "muhtasib" àrab, atenent que les necessitats a que responia eren idèntiques abans i després de prendre les ciutats. En aquest sentit, la referència més antiga que coneixem del mostassaf cristià a la Corona d'Aragó data de 1238, amb el repartiment de Jaume I a València, tot i que la consolidació del càrrec s'esdevé a finals del s XIII i començaments del XIV. A l'altre bastió musulmà -Mallorca- la cronologia de l'origen del mostassaf cristià deuria ser semblant, però els senyals de fixació definitiva no apareixen fins 1334 (451)

De València, la institució del mostassaf va expandir-se cap a altres ciutats. De la zona no musulmana, Barcelona va rebre

450 Per citar alguns exemples Francisco SEVILLANO COLOM: "La institució del mustaçaf de Barcelona, de Mallorca y de Valencia AHDE XVIII (Madrid, 1953), 525-538. Francisco SEVILLANO COLOM: València urbana medieval a través del oficio del mustaçaf (València, 1957). Francisco A. ROCA TRAVER: El mustaçaf de Castellón y el "Libre de la Mustaçafia" (Castelló, 1973) i una edició facsimil a cura de Amadeu J. SOBERANAS: Libre del Mostassaf d'Eivissa (Madrid, 1977)

451 SEVILLANO "La institució. " 527-529

el privilegi reial que facultava tenir mostassaf l'any 1339, a petició dels consellers, i segons el model de València (452).

L'ofici de mostassaf també va arribar a Sargossa, on Jaume II (1291-1327) va permetre que n'hi hagués tres. Sota el regnat de Ferran I el càrrec va esdevenir unipersonal (453).

A Castella el càrrec va rebre el nom de "almotacen", i la cronologia de la seva aparició és semblant a la descrita (segle XIII i consolidació de la centúria següent). El nom i la forma que va prendre del "al-muthasib" musulmà, considera VALDEAVELLANO que té el seu origen en els "zabazoques" del s. XI (454)

Les atribucions del mostassaf han estat molt semblants a tot arreu on s'ha documentat aquest oficial. La seva funció bàsica era la revisió dels pesos i mesures. El mostassaf havia de comprovar que s'avinguessin al pes i la capacitat establerta. De fet actuava com un vigilant del mercat i dels oficials artesans. Vetllava l'equitat de les transaccions, perseguia la reverda, i tenia cura que els carrers estessin nets i sense estorbs. En alguns casos també assumia les responsabilitats en problemes d'edificació i urbanisme (455) que nosaltres hem atribuït als "obrers".

El cert és que, amb unes funcions que no variaven gaire a cada lloc, cada ciutat va imprimir alguna característica determinada al mostassaf. No pot dir-se que tingues fixada una

452 ACA Consell de Cent, pergami 317 ACA Reg Can 951, 104r BOFARULL CODOINCA VIII, 186-191 (Cit per SEVILLANO "La institucion 529) A CYADC (Cort Barcelona, de 1702) s'assenyala la data del 14 de novembre de 1323 per la concessió del privilegi de mostassafena concedit pel rei Pere (1336-1387) "() ab real privilegi concedit per lo serenissim senyor rey D Pedro a la ciutat de Barcelona als XIII de novembre de MCCCXXIII feu concedit a la dita ciutat lo poder crear quiscun any un mostasaf en lo modo y forma y ab la mateixa jurisdicció y coneixement ho tenia la ciutat de Valencia ()" CYADC I, 1, 63, 1. Com hem vist hi ha una contradicció entre la data d'atorgació i la legislatura del rei atorgant, ja que Pere III encara no regnava el 1323 en aquest cas s'hagués tractat d'Alfons el Benigne

453 FALCON La organización municipal 103-105

454 Luis GARCIA DE VALDEAVELLANO "El mercado Apuntes para su estudio en Leon y Castilla durante la edad media" AHDE VIII (Madrid 1931) 324 i ss

455 SEVILLANO "La institución del mostaçaf " 536-537

quantitat exacta d'atribucions per tot arreu. Algunes d'elles van variar a cada demarcació.

A Lleida, el mostassaf o almodiner, també executava les ordenances municipals, i denunciava les infraccions de la seva jurisdicció a la Paeria (456). A Vic, a més a més d'executar conjuntament amb el Consell les penes imposades als infractors, també feia complir les ordinacions locals sobre urbanisme (457). I a Tarragona la inspecció dels pesos i les mesures s'ampliava a la de les fleques, els forns de pa i les pescateries (458).

Pel que fa a Cervera, difícilment podrem establir una data precisa que indiqui l'aparició jurídica del mostassaf. El càrrec amb aquest nom no l'hem documentat fins 1332. No obstant, les funcions del mostassaf les desenvoluparen personatges amb un altre nom des de feia temps.

Un privilegi de Jaume II de 1317 ens informa força bé sobre aquest aspecte (459):

"...iuratorum et proborum hominum ac universitatis ville nostre Cervarie humiliter expositum fuisse a longius circa temporibus in dicta villa taliter consuetum et usitatum anno quod libet (...) eligi ab eis custodem et custodes in officiis carnificum, pistricum, piscatorum seu pisces vendendencium quod tradant res suorum officiorum justo pondere et legali, et ordinari etiam ab eisdem juratis super facto fustum, fruccium pullorum et gallinarum usque ad certam horam diei retarderis sive rivenditoribus non vendendorum consueverint eciam eligere et ponere vinyogols sive custodes vinearum et fructuum quando quociens eis necessarium videatur. Et tempore carestie bladi consueverint facere ordinationes quod aliquis vel aliqui rivenditores non audeant cinere bladum nisi certam quantitate ut bladum in precio ascendere non possit ultra modum "

Si aquesta era la pràctica usual o consuetudinària, l'objecte del privilegi reial, a petició de la universitat, era

- 456 LLADONOSA Història de Lleida I. 469
- 457 JUNYENT Vic. 96
- 458 CORTIELLA Una ciutat catalana. 106 108
- 459 AHCC Pergamins s/n; LP 1317 juny 1, 27r-28r.

la confirmació d'aquell costum local. Ratificant-ho, però, el rei, per mitjà del batlle, es reservava el dret a confirmar els nomenaments dels magistrats locals. L'aplicació positiva del privilegi, en definitiva, era aquesta:

"...quod iurati Cervarie post quam electi fuerint et prestiterint in posse baiuli nostre Cervarie sacramentum eligant et eligere possint custodem et custodes ad predicta omnia et singula custodienda ad ordinanda sub certis bannis aut penis pecuniariis fisco nostro aut officio dicti nostri baiuli aplicandis pro ut superius declarantur. Et quod dicti iurati predictis custodibus electis per eos presentent et presentare teneant ipsos baiulo nostro Cervarie..."

De manera que abans de 1317 els magistrats locals elegien cada any uns guardians que vetllaven el pes de les mercaderies que es venien i també que el comerç s'avingués a una normativa determinada. El pes, el frau, la vigilància, i el preu dels productes eren aspectes que entraven dins les atribucions d'aquells prohoms elegits pel municipi. El text del document ratificava aquella elecció anual, però fixava dos punts importants

- L'import de les penes que els guardians imposaven revertien al fisc reial i no al municipi.
- Si bé els guardians eren elegits pel municipi, era menester la confirmació del nomenament per part del batlle en tant que delegat del rei.

La funció dels guardians no havia variat en absolut, però en canvi aquell càrrec havia perdut part del seu genuí caràcter municipal.

En cap moment no s'esmenta el nom de mostassaf, però és obvia la seva identificació amb els guardians pel que fa a les funcions que tenien encomanades. Tant és així, que en la regesta del document transcrit en el Llibre dels Privilegis l'any 1360 (460), els paers, o el copista, van anotar

"Que los pahers après que seran elets e auran leyt sacrament en poder del batle, pusquen guardians e mostaçafs assignar, e aquels com

elets seran presentar al batle, e lo batle
que ls sie tengut de rebre" (461).

Com déiem fa poc, el concepte de "mostaçaf" apareix documentat l'any 1332, en les actes del Consell de la primera legislatura després de la reestructuració de 1331. Aquest primer volum d'acords deixava constància de l'elecció de càrrecs aquella legislatura:

"...que los daval scrits fossen assignats a
mostaçafs, sobrestants e pesadors e
regonexedors de les coses daval
scrites..." (462)

Durant els primers anys amb consells escrits
-i probablement també foren els primers que aparegué el
mostassaf com a tal- s'observa certa indefinició d'aquesta
institució. Guardians, mostassafs, sobreestants apareixen
tots coetàniament. El mostassaf no és un sol individu, sinó que
sempre mereix un tractament plural. Probablement aquests moments
mostassaf i guardià s'utilitzava gairebé com a sinònim, en tant
que dues funcions sensiblement diferent que no requerien en unes
mateixes persones. Un privilegi de 1333 sembla distingir ambdues
coses.

"Que ls mostaçaf e los guardians sien tenguts
derena compte tots meses al batle e als
pahers de Cervera" (463)

No obstant és arriscat d'extreure conclusions i resultats d'una
frase d'un document fixant-nos en detalls sintàctics. Fins quin
punt és fiable considerar que l'apreciació d'una conjunció
copulativa ("e") implica l'adició de dos elements "mostaçaf e (a
més a més) guardians". O bé creure'ns que l'absència de
conjuncions implica sinonímia "mostaçafos guardians". Per si no
fos poc la mateixa conjunció "o" expressa equivalència en uns
casos i alternativa en uns altres, dues coses ben diferents
"mostaçafos o pesadors".

Els contemporanis deuenen tenir clar que era cada cosa,
pero cap motiu no els empenyia a dilucidar-ho en la documentació.

461 AHCC Pergamins s/n, 1317, juny 1, 27r-28r

462 AHCC Consells 1332-1333 1r

463 AHCC Pergamins s/n, LP 1333 març 20, 9r-9v

En definitiva, quan els paers de 1333 indiquen que han d'eleger "mostassaços guardians" ho fan per matèries:

- mostassafs de les carniceries, pescateria, blat i fusta
- mostassafs i guardians a les flequeries i a les mesures del vi
- [] al safrà per reconèixer i al seu pes
- guardians i veedors del que es feia amb llana (464).

L'any 1356 la situació no ha canviat gaire. Trobem, però, mostassafs i guardians responsables de la vigilància del terme, guardians per guardar cert bestiar, i guardians i sobrestants de la draperia (465).

Al marge del nom que reberen, el que és cert és que el mostassaf o els mostassafs tenien unes funcions delimitades com les que usualment pertocaven a aquest ofici.

Un privilegi reial de 1333 l'obligava a retre comptes mensualment al batlle i als paers (466), la qual cosa manifesta la seva capacitat punitiva. Hem de pensar que en aquesta data l'ofici de mostassaf funcionava a Cervera amb tota normalitat. Observem també que l'any 1317 sols havia de retre comptes amb el batlle reial (467), i en canvi a partir de 1333 com a mínim els paers també intervenen en aquest assumpte. Hi entrava en joc la capacitat política de controlar els càrrecs que actuaven dins el municipi, i també hi entrava en joc un bloc d'ingressos econòmics fruit dels bans que imposava el mostassaf. De manera que és important la novetat de la inclusió dels paers en el control de la feina del mostassaf.

A partir de 1358, com a mínim, la documentació reflexa major uniformitat. El mostassaf és una denominació única que ja no es confon amb els guardians o d'altres figures. Durant l'elecció dels càrrecs ja es parla de mostassaf sol. Tots els càrrecs tenen la seva pròpia provisió i no sobserba aquella ambigüitat inicial. L'ofici de mostassaf, probablement amb atribucions força definides, era ocupat per quatre individus cada

464 AHCC Consells 1332-1333 48v-49r

465 AHCC Consells 1356 21r, 15r, 16r

466 AHCC Pergamins s/n, LP 1333 març 30 9r 9v

467 "() custodienda ad ordinanda sub certis bannis aut penis peccuniaris fisco nostro aut officio dicti nostri baiuli aplicandis per ut superius declarantur ()" AHCC Pergamins s/n, LP 1317 juny 1, 27r 28r

any, elegits un per cada quarter, i sense diferències jeràrquiques entre ells (468).

Però la fórmula d'elegir un mostassaf per cada quarter va oscil·lar aviat. Els anys 1372 i 1373 observem que només es trien dos individus; l'any 1377 i 1379 es torna als quatre; i a partir de 1384 una altra vegada són dos els elegits (469).

No hem trobat cap referència que justifiqui aquests canvis en el nombre d'individus que ocuparien anualment l'ofici. El privilegi de 1317 no especificava aquest extrem ja que es referia a "custodem et custodes" sense matisar-ho. Posteriorment tampoc no hem trobat cap esment a cap privilegi que regulés amb més precisió l'ofici.

Tot ens fa pensar que el nombre de mostassafs elegits cada any depenia únicament i exclusivament del municipi. La qüestió de la provisió del càrrec no està prou reglamentada a Cervera. El que sí està clar és que el mostassaf era elegit directament pel Consell, la mateixa jornada que s'elegien la resta de càrrecs municipals. Durant el segle XIV, a diferència del sistema emprat per l'elecció de paers i consellers, la designació dels mostassafs no es va sotmetre a l'atzar. A Tarragona, com a Cervera, el nomenament del Consell era directe (470); a Mallorca, en canvi, el mostassaf era designat pel rei (471), a Barcelona el Consell intervenia tot proposant uns candidats d'entre els quals el rei n'escollia un (472); i el sistema d'insaculació mixta (insaculació i cooptació) era utilitzat a Lleida a partir d'un privilegi reial de 1360 (473).

A Cervera hem vist que s'elegien irregularment quatre o dos individus per ocupar el càrrec. El cas de 1377 és indicatiu respecte la mecànica de la provisió del càrrec, i fins i tot sobre el nombre de mostassafs. En un principi el Consell havia elegit quatre persones, dos de les quals aviat van indicar que renunciaven al càrrec. Pocs dies després d'aquesta renúncia un acord del Consell ens fa saber que havien dimitit de l'ofici tots els mostassafs excepte un. Com que era perjudicial per a la vila

- 468 AHCC Consells 1358 (Borradors) s/n
- 469 AHCC Consells 1372 8v, 1373 8v, 1377 2r, 1379 2v, 1384 1r
- 470 CORTIELLA Una ciutat catalana 103
- 471 SEVILLANO "La institució.." 530-532
- 472 SEVILLANO "La institució.." 530-532
- 473 LLADONOSA Història de Lleida I 468

estar sense mostassafos calia prendre una mesura. Finalment, l'abril d'aquell any, el Consell decidia que calia obligar i forçar a ocupar l'ofici pel qual hom havia estat triat (474). Potser la renúncia a ocupar el càrrec ens explicaria l'aparició de dos mostassafos i no quatre els anys 1372 i 1373. Recordem que els acords del Consell eren passats a net per l'escrivà, la qual cosa permetia contemplar qui eren, de forma efectiva, els mostassafos.

L'obligatorietat del càrrec -també documentada a Tarragona (475) a Cervera sembla més ser una iniciativa del Consell que no una prescripció normativa emanada d'un organisme superior.

Un altre exemple d'aquesta capacitat de decisió del Consell respecte del mostassaf és el de 1388. En aquesta ocasió només regia l'ofici Bernat de Foix, ja que el Consell havia anul·lat qualsevol atribució a Mateu dels Horts. Per primera vegada, i de forma aïllada, el càrrec era unipersonal i totalment unificat. No obstant, en morir el dit Bernat de Foix, el Consell va suplir la vacant elegint dos prohoms en lloc d'un (476).

En definitiva, del que ens adonem, és que la major part de provisions o instruccions que afecten el mostassaf són dotades pel Consell, la qual cosa manifesta el caràcter eminentment municipal del mostassaf d'ençà la consolidació del règim municipal de l'aera l'any 1331.

Hem vist que el Consell, sobre tot, elegia els mostassafos, cobria les vacants segons el seu propi criteri; dictava l'obligatorietat d'assumir el càrrec els elegits... D'altres exemples són igualment indicatius de l'ascendència del Consell en el mostassaf. L'any 1372 el Consell anunciava que els elegits pel càrrec havien d'ocupar-lo i preocupar-se'n personalment, sense la possibilitat de delegar-ho en substituïts. Va ser el Consell, una vegada més, qui permetia que cada mostassaf tingués un sol ajudant que els portés els pesos i les mesures (477). D'altra banda paers i consellers decidien, el 1373, de cercar una nova persona per exercir de mostassaf mentre no cessessin els conflictes i l'enemistat que implicava als dos individus que compartien l'ofici aleshores (478).

- 474 AHCC Consells 1377 2v, 5r, 12v
- 475 CORTIELLA Una ciutat catalana 103
- 476 AHCC Consells 1388 15r-27v
- 477 AHCC Consells 1372 8v
- 478 AHCC Consells 1373 14v

Totes aquestes decisions no comptaren, en cap moment, amb la intervenció ni del batlle reial ni de cap altre oficial del rei.

La procedència del salari del mostassaf és un aspecte important a l'hora de fixar la seva dependència. Normalment era beneficiari d'una determinada part de les multes que imposava. En aquest sentit pot dir-se que no té salari fixe. A València, a Barcelona i a Lleida el mostassaf a començaments de segle XIV rebia 1/3 part dels bans imposats; la resta s'ho repartia a parts iguals l'erari reial i la ciutat. Però amb el temps els ajudants del mostassaf o pesadors també van intervenir en la proporció de la repartició. A Barcelona el pesador rebia 1/3 part, mentre que les 2/3 parts restants es dividien en tres i anaven destinades al rei, la ciutat i el propi mostassaf (479). A Mallorca, que el mostassaf en un ofici reial, el salari era fixat, fins 1373, en 50 ll anuals (480), que ve a ser el mateix que el salari dels paers de Cervera.

Respecte la rellevància de l'ofici de mostassaf un bon indicador pot ser veure el "curriculum" polític d'aquells individus de l'ocuparen. En general, i també a Lleida, sembla ser que fou l'ofici municipal més important després del dels paers (481). En canvi a Tarragona ocuparen el càrrec sobre tot membres de la mà menor, i en una proporció més baixa també de la mà mitjana (482). A Mallorca, d'altra banda el rei reservà el càrrec només a ciutadans, però a partir de 1392 com passà a València, la noblesa també accedí a l'ofici mostassaf (483).

Tenint ajudants com tenia, el mostassaf no sempre deuria anar personalment pels mercats inspeccionant-ho tot. Ell era el responsable de les atribucions encomanades davant del Consell. Essent el titular del càrrec, deuien ser uns altres qui feien la veritable feina material de mostassateria. De ser així no es d'estranyar que en molts llocs el mostassaf sigui un individu de la mateixa classe social que els membres del Consell. No pot descartar-se, però, que en algun lloc deuria ser el cas.

479 SEVILLANO "La institución " 532-533 AHMB Libre de la mostaçafia 9r LLADONOSA Història 1469

480 SEVILLANO "La institución " 533

481 LLADONOSA Història 1469 SEVILLANO "La institución " 535

482 CORTIELLA Una ciutat catalana 103

483 SEVILLANO "La institución " 530-532

tarragoní- el mostassaf sigui un veritable executor que fa la feina física personalment.

MOSTASSAFS DE CERVERA A PARTIR DE 1358

ANY MOSTASSAF	ORIGEN PROF.	CURRICULA	RANGUBMP.	INSTITUT
1358	Berenguer GILABERT	savi	PPPPCC25	Ph 1
	[] TORDERA	-	-	Ph -
	Pere de SENTGENIS	sastre	PPCCC12	Ph 4
	Pere MARTI	-	C11	Ph -
1362	Jaume MUNTPAO	-	1	Ph -
	Pere MARTI	-	C11	Ph -
	Pere NINOT	-	1	Ph -
	Guillem DOMINGO	-	C1	Ph 2
1366	Pere MUNTREAL	not	PPPPCC24	C 2
	Antoni FELIU	merc	CCCC	C 1
	Guillem TOLDRA	sastre	CC1	C -
	Bertoli ARNALDES	-	CC	C -
1372	Berenguer de CARDONA	not	PPPPCC424245	C -
	Dalmau sa CIRERA	-	PCC	C -
1373	Jaume MOIXO	merc	PPC341211	C 4
	Nicolau VERGOS	-	CC	C 6
1377	Guillem TALAVERA	merc	CCC12	Ph -
	Bernat de FOIX	merc	PPPPPPCC3313	Ph 2
	Pere DAN	not	PPPPCC1	Ph 6
	Jaume MOIXO	merc	(PPC341211)	Ph (4)
1379	Bort sa CIRERA	senyor	C	C 1
	Jaume de VALL	merc(o senyor?)	C	C -
	Pere SENTGENIS	sastre	PPCCC12	C (4)
	Andreu FUSTER	-	C	C -
1384	Ramon MAJOR	-	PC	C -
	Bernardo d'IVORRA	-	C	C -
1388	Bernat de FOIX	merc	PPPPPPCC3313	C (2)
1393	Ramon BERGUES	merc	CC	C 5
	Miquel RICART	-	C	C -

P paer
 C conseller
 3 num de càrrecs en altres legislatures
 (tots són numeros d una x.fra)
 merc mercader
 not notari
 Ph Prohom
 C Conseller
 Im numero d imposicions arrendades

De la relació de mostassafos documentats des de 1358 fins 1393 podem deduir el següent:

- Sobre tot resalta el fet que la immensa majoria de vegades els mostassafos eren, alhora, consellers de la Paeria. Això implica que la vinculació de l'ofici a l'òrgan polític del Consell era total. El Consell no només elegia els mostassafos, sinó que a més ho feia d'entre els seus membres. Tan sols en tres de les deu legislatures analitzades els mostassafos foren prohoms sense càrrecs polítics durant aquells mateixos anys (paers, conseller). Això no obstant, en aquestes tres ocasions els mostassafos presentaven, en general, un curriculum de responsabilitats polítiques considerable (484).

- El segon fet a constatar és, precisament, la densitat del curriculum politico-institucional dels individus que un moment o altre foren mostassaf. Unicament tres individus de vint-i-cinc (el 12%) mai van accedir a cap càrrec de governs a la Peria. Això vol dir que el 88% de mostassafos, en més o menys densitat, havien estat -o estarien- paers o consellers.

- Relacionat amb la consideració anterior, cal afegir que set dels personatges que foren mostassaf tingueren un pes específic substancial. Gilabert, Santgenis, Montreal, Cardona, Moixó, Foix i Dan són tots veritables experts en la política i les responsabilitats municipals. Són, doncs, una mica més d'una quarta part (28%) els mostassafos amb un relleu i importància evident dins del Consell.

També s'observa que dels vint-i-cinc individus, només quatre van repetir en el càrrec, i mai dos anys consecutius. Santgenis, 1358 i 1379; Martí, 1358 i 1362; Moixó 1372 i 1377; Foix, 1377 i 1388.

-Pel que fa a l'origen social, només coneixem el de tretze prohoms (52%). D'aquests identificats el 46% són mercaders; el 23% notaris, el 15% sastres; el 7,6% junstes, i un altre 7,6% possiblement nobles (485). L'element mercader i junsta (junstes i notaris) tornen a ser el col·lectiu més influent numèricament.

- Finalment també observem que onze dels vint-i-cinc (44%) en algun moment van ser compradors/arrendatans de les Imposicions municipals. Allò que més sobta, però, és que en tres ocasions

484 A Tarragona el càrrec de mostassaf era incompatible amb el de consol (paers a Cervera), però no amb el de conseller (CORTIELLA Una ciutat catalana 103).

485 Els estrangers i els nobles estaven exclosos del càrrec de mostassaf a Saragossa el segle XV (FALCON La organització municipal 104).

algun mostassaf havia arrendat, aquell mateix any, alguna de les imposicions: Vergós el 1373 amb peix-pella; Foix el 1377 amb la ferreria, i Santgenís el 1379 amb el blat. No deixa de ser rellevant que els mateixos oficials responsables de vetllar el pes, les mesures, la qualitat, i el comerç en general dels productes, alhora siguin part interessada en aquest tràfic de mercaderies. En certa manera aquells tres individus actuaren com a jutge i part al mateix temps.

Aquestes breus precisions posen de relleu no només la vinculació política del mostassaf al Consell, sinó també la vinculació del càrrec als interessos econòmics d'aquell grup que ja ostentava l'òrgan de govern local. Foix i Santgenís, sobre tot, a més de mostassaf foren arrendataris d'imposicions i compten amb un bon repertori de responsabilitats polítiques i institucionals dins del Consell (486)

A part d'aquesta vinculació de l'ofici de mostassaf, també se'n despren, en conseqüència, la seva importància (487). A Cervera l'ofici de mostassaf deuria estar gairebé equiparat en importància i prestigi al de magistrat municipal. El titular de mostassaf no deuria ser un simple executor o funcionari, sinó un individu amb responsabilitats que ratllaven el polític (488)

c) Sobrestants, guardians i veedors

Els "obers", i sobre tot els mostassafos, foren els principals càrrecs institucionals municipals amb funcions de control i vigilància. Però a més d'aquests dos, el municipi elegia anualment d'altres individus també responsabilitzats d'algun tipus de control i vigilància. El grau d'institucionalització ens indica la regularitat de l'elecció, i el fet que els càrrecs siguin triats pel Consell a l'igual que es feia amb el clavari, l'advocat, els mostassafos, etc.

486 També a Tarragona estava contemplat que el mostassaf no podia ser alhora comprador d'imposicions, precisament per evitar qualsevol frau o corrupció (CORTIELLA Una ciutat catalana, 105-106)

487 El prestigi del càrrec a Saragossa resta pallés pel fet que en alguns casos es deixava de ser "hidalgo" per accedir a l'ofici del mostaçaf (FALCON La organització municipal, 104)

488 A Santa Coloma de Queralt al segle XV, SEGURA considera que els dos mostassafos eren quelcom més que no empleats sino que esdevenien veritables autoritats facultades per a vigilar i castigar. L'ur funció judicial fins i tot es sobreposava en aquest cas, als jurats i al batlle (SEGURA Historia de Santa Coloma, 232)

Alguns càrrecs de vigilància i control només ens apareixen documentats uns pocs anys. D'altres, en canvi, els trobem a gairebé totes les legislatures que analitzem. Els textos mai fan referència a les característiques dels càrrecs, únicament els coneixem per l'elecció dels seus ocupants. Els principals càrrecs que estudiem són els següents:

- Sobrestants-veedors del safrà:

Aquesta càrrec ens apareix documentat a la primera legislatura, l'any 1332, com a "sobrestants e veedors del safrà e del pes d'aquel" (489). L'any sobre ja es parlava de mostassafos i guardians del safrà (490). Però de 1372 en endavant sempre trobem, escrit "veedors del safrà". Molt probablement la funció d'aquests veedors és anterior a aquestes dates que sols recullen l'aparició documental.

El concepte de sobrestant no és sinònim al de mostassaf, ja que els dos càrrecs apareixen a l'hora en els mateixos documents. Això no obstant és difícil de precisar quina diferència els separava. A Tarragona uns "sobrepasats" tenien cura de la inspecció de la qualitat i el preu dels productes, en especial dels teixits i el vi. El Consell local els atorgava facultats per imposar multes i ordenar confiscacions (491).

Si el cas del sobrestant no està gaire definit, el del veedor sembla més clar. Cal pensar que es tractava d'uns agents del mostassaf que actuaven sobretot en els tallers artesanals per tal de controlar els productes (492). De ser així, hauriem d'entendre que també els sobrestants estaven vinculats al mostassaf ja que sovint s'indiquen els dos conceptes junts. Però la documentació no és gens explícita en aquest aspecte.

Està clar que aquests sobrestants o veedors tenien la missió de reconèixer el pes i la qualitat del safrà (493), i que eren escollits pel consell anualment al marge de l'elecció de mostassafos. Seria lògic que existís alguna mena de relació ja que tant els mostassafos com els veedors es preocupaven de coses força semblants i pròximes pes, qualitat. Dins el terreny de

- 489 AHCC Consells 1332-1333 1r
- 490 AHCC Consells 1332 1333 48v
- 491 CORTIELLA Una ciutat catalana 121
- 492 SEVILLANO "La institución " 538
- 493 AHCC Consells 1332-1333 1r, 1358 49r

la hipòtesi podria pensar-se que la importància que va tenir el comerç del safrà aquella època va motivar l'existència d'un càrrec propi que descarregués la feina dels mostassafos (494).

Els veedors del safrà acostumaven a ser dos cada legislatura, amb l'excepció de 1333 i 1358 que foren tres i quatre respectivament. També podríem precisar que l'any 1373 els dos veedors del safrà, a més, hagueren de preocupar-se del treball de l'argent. Aquesta activitat ja va comptar amb tres individus que n'eren responsables el 1332

- Sobrestants-veedors dels draps i els productes de llana

Existiren vigilants municipals de la producció drapera bastant abans que es documentin en els volums de consells. Va ser l'activitat manufacturera amb la intervenció d'un municipi considerablement institucionalitzat qui va fer possible l'aparició del càrrec

Els orígens de la indústria drapera de Cervera cal localitzar-los al segle XIII (495). Atesa la importància que deuria prendre aquesta activitat a la vila, els jurats, batlle, i prohoms de Cervera l'any 1320 van promulgar unes ordinacions sobre la draperia que s'hi produïa. El text que ens ha arribat, de 1470, és fidel, amb esmenes sobreposades, a l'original de començaments de segle XIV

Aquestes ordinacions de 1320 contemplaven l'existència d'uns prohoms assignats pels jurats que vetllarien el compliment de tot el que disposava aquell document. El regim penal fixat per la segona ordinació acabava així

"E si degu açò farà o consentirà, caura en pena de XX sous, dels quals serà guanyada la terça part a aquell o aquella qui açò dirà e denunciarà, e l'altra terça part a la Cort, e l'altra als prohoms qui són posats e assignats

494 Respecte la producció i comercialització del safra a Cervera a la baixa edat mitjana, vid el cap II 2 2 3 d'aquest mateix treball, i també DURAN Libre 439-442

495 TURULL "La indústria drapera a Cervera." 43-70, i també II 3 1 d'aquest mateix treball

per guardar e per encercar totes les dites
coses ab veritat." (496)

Aquests individus no reben cap nom especial. Sempre se'ls menciona com "aquells prohoms assignats". La seva missió específica se centrava en verificar que la producció dels draps i la seva comercialització estava d'acord amb tot un seguit de normes molt precises.

Sens dubte aquells "sobrestants e veedors" de 1332, o mostassafos, guardians de 1333, o veedors també a partir de 1372 (497), són la continuació dels prohoms assignats a què es refereixen les ordinacions de 1320.

El paral·lelisme amb Tarragona, que posem com a referència es torna a donar. En aquesta ciutat els sobreposats dels draps eren tres: un expert, un paraire i un teixidor. La seva feina era exactament la mateixa que els de Cervera: examinar els materials els tallers de confecció, el procés, i la qualitat dels draps que es produïen i també els que es comerciaven. Els sobreposats no tenien un salari fixe, sinó que cobraven un cànon de l'empresari que dirigia la producció drapera (498)

Igual que els venedors del safrà, la documentació no manifesta cap vincle orgànic amb els mostassafos. El veedors dels draps i qualsevol producte de llana acostumaven a ser quatre cada any tret de 1366 i 1384 que només se n'anoten tres

En un principi l'objecte de vigilància era la drapera i els productes de llana. A partir de 1358 es menciona la draperia i la feina dels teixidors (499), el 1372 s'elegeixen en tant que "veedors de la drapera i de l'ofici de teixidors de perayres" (500), i el 1373 com a "veedors de draperia e

496 AHCC Fons municipal, Gremis: ordinacions dels paraïres, 1320 1510 Publicades per TURULL "La industria drapera a Cervera " 67-70

497 AHCC Consells 1332-1333 1r, 48v, 1372 8v

498 CORTIELLA Una ciutat catalana 121 123

499 AHCC Consells 1358 (Borradors) s. n

500 AHCC Consells 1372 8v

peraria (501)", la qual cosa no fa sinó reflectir l'ascens social d'aquest últim grup (502).

- Guardians del bestiar; guardians de la bassa; guardians dels pous

Aquests tres càrrecs, amb els dos que hem vist, compleixen els de vigilància i control de caràcter institucionalitzat.

Els guardians del bestiar van rebre invariablement aquest nom des del primer moment que els documentem, l'any 1356 (503). El càrrec, que era ocupat per dos prohoms cada any, tenia la funció de vigilar el bestiar gros i menut que havien penyorat els oficials (504). No s'especifica si per oficials es refereix als mostassafos, als oficials reials del batlle o veguer, o fins i tot als magistats locals.

La vigilància de la bassa del Corral era encomanada cada any a un sol prohom. El 1372, excepcionalment, se'n responsabilitzaren els dos mostassafos. Aquest càrrec de guardià de la bassa del Corral no el documentem sinó de 1362 en endavant. La seva funció deuria ser vetllar el manteniment de la bassa localitzada al Cap Corral, d'on avui hi ha edificat l'edifici de la Universitat (505). Una nota de 1388, promulgada de comú acord entre el Consell i batlle, prohibeix usar l'aigua d'aquesta bassa per a regar, per a fer bugada o per a qualsevol altra cosa, en benefici d'utilitzar-la per la construcció de muralles (506).

D'una altra bassa, la de la vall, no en tenim cap referència de que hi existís algun guardià (507).

501 AHCC Consells 1373 8v

502 CARRERE Barcelona 1380-1462 I 547, 556; Pierre VILAR Catalunya dins l'Espanya moderna (primera edició en francès 1962, primera edició catalana Barcelona 1964), II 105.

503 AHCC Consells 1356

504 AHCC Consells 1373 8v; 1379 2v

505 Federico VILA Reseña Historica, científica y literaria de la Universidad de Cervera (1ª ed 1923; 2ª ed Cervera 1961), 46

506 AHCC Consells 1388 54v.

507 AHCC Consells 1388 29v.

El guardià dels pous no apareix documentat fins 1366. El càrrec també era anual i unipersonal (tot i que el 1384 fossin dos els elegits). La seva funció deuria ser semblant a la del guardià de la bassa: vetllar el manteniment de la instal·lació. Els pous probablement eren els dipòsits d'aigua potable de la via que sovint calia netejar i arranjar:

"Item com l'aygua dels pou sabes fort a sauyll en tant que a penes de podre hom beure e fos necessitat per les venemes que ls pous se escombrasen, e per zo nos fem los dits pous escombrar" (508)

A més a més d'aquests cinc càrrecs d'elecció regular, el Consell assignava, esporàdicament, prohoms amb diverses funcions de vigilància i control. En aquests casos eren responsabilitats puntuals que podrien tenir una durada limitada inferior o igual a una legislatura.

Dentre aquests, els guardians dels vinyogols són potser el càrrec més usual també a d'altres municipis.

La vinya era el cultiu principal de la Segarra a l'edat mitjana (509), i no és estrany que es disposi d'uns guardians que denunciïn tothom qui entrés o sortís de les propietats d'altri. Aquesta necessitat, viscuda, per exemple, el juny de 1332, va fer que fos el Consell qui prengués la iniciativa de cercar uns guardians de vinyogols (510). Un temps després aquests mateixos guardians havien d'intentar evitar les devastacions de verema i espelts la qual cosa es repetiria amb els guardians del blat els anys de carestia (511).

Els Costums de Lleida (1228) ja contemplaven l'elecció de vinyogols per defensar la verema:

"Domini vinetorum eligunt vinogalos annuatim in presencia curie et consulum qui iurant se fideliter vineas servaturus" (512)

508 AHCC Clavaria 1378 77v

509 Vid II 2 2 2 2 d'aquest mateix treball

510 AHCC Consells 1332 1333 20v

511 AHCC Consells 1332 1333, 8 juliol 1332 i 6 gener 1333
FURULL "El mal any primeria Cervera " 23 54 i també II 4 2 d'aquest treball

512 LOSCERTALES Costumbres de Lerida II XXXVIII, 47

En aquest cas els vinyògols, o guardians, eren elegits cada any pels mateixos propietaris de les vinyes, en presència de la cùria i dels magistrats locals. A Cervera, a començaments del segle XIV, els propietaris aparentment no intervenien en aquesta elecció, que es dirigida i efectuada pel Consell.

Amb conceptes diferents aquesta mena de policia rural va existir en d'altres llocs. En algunes contrades del Rosselló aquests vigilants reberen el nom de "sobreposats de l'horta" (513), la qual cosa ens recorda aquells "sobrestants" i "sobreposats" que a Cervera entre 1332 i 1372 vetllaven el pes del safrà i la qualitat de la draperia.

Un caràcter semblant als vinyògols deuen tenir-lo els guardians del blat i els dels termes. Dels primers només en tenim notícia de que se n'elegiren quatre el 1333, i dels segons que se'n tria el mateix nombre l'any abans. L'any 1356 els mostassafos i guardians dels bans del terme havien de fer jurament i homenatge de vigilar amb diligència el terme (514)

El control dels productes d'argent (515), que es feien a Cervera també fou objecte de regulació pel Consell. El 1315 Jaume II concedia un privilegi que responia als precs del municipi i atorgava "als prohoms de Cervera que puguessen aver march e marchar totes les obres d'argent" (516). El text facultava als jurats per autoritzar que tot el treball d'argent fet a Cervera portés una marca o senyal, sempre i quan s'avingués a uns requisits de qualitat i producció. És molt probable que el segle XIV ja existissin unes ordinations sobre el treball de l'argenteria, en tot cas la documentació del s. XV fa esment a unes ordinations anteriors (517). De manera que essent els jurats els responsables d'administrar el marc o senyal entre els argenters amb molta seguretat deuen elegir, des de 1315, prohoms que comprobessin si els diferents treballs d'argenters cerverins mereixien o no aquell distintiu.

Els primers guardians del treball de l'argent ens són

513 FONT Origenes, 452

514 AHCC Claveria 1333 36r, Consells 1332-1333
Consells 1356 21r

515 Vid. l. 3 2 2 d'aquest mateix treball

516 ACA Reg Can 211, 280v AHCC Pergamins s/n, LP 1315
abril 8, 8v 9r

517 AHCC Consells 1446 46r, 53v DURAN Llibre, 199

documentats l'any 1333, i en nombre de tres (518). Fins 1373 no tornem a trobar-los, i en aquest cas aital vigilància era competència dels sobrestants-veedors del safrà, la qual cosa pot ser indicativa de la relativa importància que tingué l'argenteria a Cervera.

També de forma totalment esporàdica hem trobat uns sobrestants dels Manifests. Se n'elegeixen quatre el 1332, i vuit el 1358 i 1377 (519). Per controlar la venda de vi el Consell nomena vuit prohoms el 1377 (520). I, finalment, l'any 1333 trobem no res menys que vint responsables com a guardians dels forns (521). El Consell havia elegit dos prohoms per cada forn. Probablement tenien la missió de vetllar que el pa es fes segons les proporcions de farina fixada i que els forners no s'apropriessin de més pans dels que els pertoqués (522).

La figura 1 ens indica la regularitat en l'elecció de càrrecs de control i vigilància, el nombre d'individus que ocupaven el càrrec; i també si aquests eren membres del Consell (paers, consellers), prohoms de fora del Consell, o si la composició era mixta

-
- 518 AHCC Consells 1332-1333 48v
 - 519 AHCC Consells 1332-1333 1r, Consells 1358 (Borradors)
s/n, 1377 1 r
 - 520 AHCC Consells 1377 3r
 - 521 AHCC Consells 1332 1333 49r
 - 522 /id II 3 2 6 d aquest mateix treball

anys.	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M
S.V. Safrà	2	3	2	4		2	2	2		2	2	2	2
S.V. Draps llana	4	4	4	4		3	4	4			3	4	4
G. bestiar			2	1	2	2	2	2	2	2	2	2	2
G. bassa corral					1	1			1	1	1	1	1
G. pous						1		1		1	2	1	1
S. manifeste	4			8					8				
G. fonts		20											
G. argent		3											
G. blat		4											
G. termes	4												
venda vi										8			

S V Sobrestants veedors, G Guardians S Sobrestants
 2 els dos elegits són membres del Consell 2 no són
 membres del Consell, 2 composició mixta
 ANYS (segle XIV) A (32), B (33) C (56) D (58), E (62), F
 (66), G (72), H (73), I (77), J (79) K (84) L (88) M (93)

Observant aquesta relació en deduir el següent

En cap dels cinc casos principals, no s'aprecia cap mena de norma reguladora segons la qual els elegits haguessin de ser o no membres del Consell. Ambdues fórmules i també la composició mixta, apareixen utilitzades irregularment.

Amb una lectura horitzontal (evolució cronològica de cada variable) s'observa que en general fins 1362 havia una tendència a que els individus que ocupaven càrrecs no fossin membres del Consell i en tot cas, es recorria a una formació mixta. En una sola ocasió els càrrecs van recaure només en individus que ja eren consellers.

En canvi, a partir de 1366 la tendència s'ha invertit en deu ocasions els càrrecs els ocupen prohoms que no són del Consell, mentre que els consellers n'ocupen quinze d'aquests càrrecs de vigilància i control.

La presència massiva de consellers només s'aprecia en els càrrecs més regulars i institucionalitzats. En aquells que es trien esporàdicament s acostuma a posar hi individus aliens al Consell, o, en tot cas es fa una composició mixta.

Pel que fa a cada càrrec concret només els veedors dels draps manifesten una relativa tendència homogènia. Potser el fet que aquells individus havien de ser experts en la matèria explica que el càrrec mai no fos ocupat exclusivament per consellers. Meitat consellers i meitat no consellers fou la composició més usual.

- És simptomàtic que a la darrera legislatura (1393) no hi hagi cap comissió només amb individus aliens al Consell. Tots els càrrecs -sembla la culminació d'un procés- són ocupats per consellers, excepte els veedors dels draps que, com deïem, acostumaven a presentar una composició mixta.

5.2.4. Càrrecs auxiliars del Consell

Dins l'organisme municipal que recull els càrrecs propiament institucionalitzats, trobem en últim lloc els càrrecs auxiliars del Consell. Després dels delegats reials (batlle-veguer), magistrats locals (paers-consellers), i càrrecs municipals (clavan, mostassaf), trobem els auxiliars del municipi. La seva missió és purament executiva. No tenen responsabilitats ni atribucions polítiques o administratives.

El seu estatut laboral fa que els considerem com funcionaris del Consell. No actuen per accions i serveis concrets, sinó que reben un salari fixe, global i anual per la feina que els toca fer. No hem trobat referències de la contractació dels seus serveis, però podem dir que no era fruit d'una elecció política com els càrrecs que hem vist fins ara. Cap document no indica quin criteri se seguia per triar aquests auxiliars. Probablement la deliberació i l'acord dels paers o el Consell era el canal més usual.

Els auxiliars més importants eren dos: el saig i el missatger.

El saig, o "sayon" a Castella, era, en paraules de FONT RIUS, un agent "judicial" que executava directament les ordres dels magistrats locals en les penyores a veïns, sense haver d'esperar cap requeriment judicial (523). El missatger també té un salari fix, a més a més de correu, complimentava la burocràcia més mecànica i feia d'altres feines d'aquest estil (524). L'única referència a salaris data de 1333. En aquesta ocasió, el saig i missatger de la Paeria rebia no res menys que 250 sous per tot un any comptant, però, que també havia ajudat a plegar la questia (525). Era feina dels missatgers del Consell, per exemple repartir casa per casa la convocatòria escrita per assistir al procés electiu als cinquanta prohoms de cada quarter que hi intervenien.

523 FONT "Organos y funcionarios " 265

524 CORTIELLA Una ciutat catalana 123 124

525 AHCC Claveria 1333 30v

Un altre tipus de missatger o correus, rebien encàrrecs puntuals i eren remunerats per ells, però no constaven com a personal fixe de la paeria. Els volums de claveria recullen diversos casos on cal dur algun missatge o alguna quantitat de diners a síndics de la vila que es troben fora de Cervera (526).

Amb tot, no s'han de confondre aquests dos tipus de missatgers, amb una tercera denominació. Aquests tercers missatgers -així els esmenten els documents- de fet eren síndics. Una missatgeria de vegades suposava passar uns dies fora de la vila per tramitar algun assumpte de la universitat, o recabar alguna informació, o entrevistar-se amb qualsevol personatge, etc. No era un càrrec auxiliar, sinó que ho considerem una comissió específica que sovint era ocupada per prohoms de reconegut prestigi.

A més el saig i els missatgers -que també els trobem a les corts dels oficials reials- hem d'esmentar els "trompadors" (527) que no només actuaven en diades assenyalades sino també en diverses ocasions. Probablement hauriem d'afegir i comptar -tot i no documentar-lo- amb el pregoner public (528).

La poca importància social i política dels càrrecs auxiliars del Consell fa que les seves funcions i el seu caràcter siguin absents de la documentació municipal i, evidentment, reial.

526 AHCC Claveria 1333 33v

527 AHCC Consells 1377 1v

528 "Tubicinadores sive trompadors" i pregoners (creur public) els trobem igualment a Occitània al segle XIV. La tardança en l'aparició d'aquests auxiliars es veu compendada en aquesta regió per la meticulositat en la determinació de llurs funcions (Albert RIGAUDIERE Saint-Flour. Ville d'Auvergne au bas Moyen Age. Paris, 1982, I 165-166)

5.3 CARRECS MUNICIPALS DE CARACTER TRANSITORI

A part dels càrrecs municipals institucionals, que es caracteritzen per la regularitat de l'elecció, per la forma de fer-se, i per que atenen a una normativa més o menys àmplia i estipulada, el municipi també escollia una altra mena de càrrecs. Són els que anomenem de caràcter transitori, perquè es trien únicament en funció d'unes necessitats puntuals i concretes.

Els càrrecs transitoris tenen una duració limitada al temps que els ocupa de resoldre la qüestió per la qual se'ls ha assignat. Tots depenen del Consell, ja que de fet suposen una delegació de les facultats d'aquest i és el propi Consell qui els ha elegit.

Amb objectius i funcions tan limitats no pot parlar-se de l'estructura del càrrec, ja que l'elecció d'uns individus únicament comporta responsabilitat sobre el tema per a què se'ls tria. En aquest sentit, més que parlar de càrrecs potser caldria fer-ho de serveis o responsabilitats.

Per tant, poc podem endinsar-nos dins de cada "càrrec". El fet es que no podem analitzar orgànicament els càrrecs perquè no tenen una estructura o una reglamentació interna. Ens dedicarem a establir una tipologia aproximada sobre quina mena de responsabilitats el Consell delegava a individus o comissions, i estudiarem quina relació guardava cada comissió amb l'òrgan executiu.

O dit d'una altra manera quina era la composició política-institucional de les comissions, i per tant la vinculació (autonomia, dependència...) amb el Consell.

Sembla coherent de pensar que l'augment d'aquestes comissions responia a un increment en l'activitat del Consell. No només quantitativa, sinó també qualitativa. Les comissions delegades no són altra cosa que l'adequació de l'estructura del Consell a les necessitats de la comunitat. De manera que paers i també consellers, esdevenen realment l'òrgan polític. L'execució, la informació i la tramitació de certes matèries es delega a unes comissions sorgides del Consell.

Els càrrecs transitoris els hem classificat en tres grans grups, cada un dels quals, a la vegada presenta una diversitat considerable. El primer agruparia aquelles responsabilitats relacionades amb la hisenda municipal (lletres, questies, censals, violans, préstecs, manlleutes, finançament, etc.). Un segon grup engloba la responsabilitat de la representació institucional davant totes les esferes exteriors al municipi (Rei, Duc, Corts, altres ciutats...) i finalment, un

apartat que aplega una mica de tot: són aquelles comissions creades "ad hoc" O sia, per a termes difícilment classificables en els dos grups anteriors.

5.3.1. Càrrecs econòmics i financers

Donat que l'estudi de la hisenda municipal ja mereix un tractament a part, ara només enumerem de quin tipus de càrrecs es tracta, i ens remetem al capítol corresponent a Hisenda Municipal

Clavari
Racional
Oidors de comptes
Dipositari

5.3.2. Càrrecs de representació institucional

La representació institucional del Consell a l'exterior no sempre va recaure en membres d'aquest Consell. La incapacitat dels paers i consellers per atendre totes les obligacions que comportava llur càrrec, va fer que també la representació del municipi fos delegada a comissions o personatges elegits pel Consell municipal. Representaven els òrgans de govern de la Universitat davant d'altres instàncies de poder. Normalment la representació tenia caràcter institucional ple la comissió o els delegats posaven en contacte dues institucions. D'altres vegades la representació municipal i per tant de caràcter institucional connectava amb persones privades.

Els càrrecs que es preocupaven de la representació institucional del Consell els hem classificat segons la institució a la qual s'adreçava la representació. D'aquesta manera hem documentat representació institucional municipal davant del Rei, les Corts, el Duc de Cervera, oficials de la jurisdicció reial superior, oficials de la jurisdicció reial inferior, la jerarquia eclesiàstica, i nobles o feudals.

a) Representació institucional davant el Rei

Essent el Rei la màxima instància de poder al Principat aquesta era la representació més important, i també més nombrosa. La rellevància de la figura reial d'euria incidir en la distinció de la delegació municipal i en els afers a tractar.

En principi els síndics eren els representants de les ciutats i les viles reials a les Corts. Però al llarg del segle XIV ens adonem que molt sovint rebien aquest nom els delegats municipals que actuaven per encàrrec de la universitat. És molt fàcil de trobar síndics en les visites fetes al rei, i no només

en l'assistència a Corts. Aparentment el concepte de síndics apareix de forma arbitrària a l'hora d'esmentar aquests delegats. Per tant, a més de representant a Corts, el sindic també és un individu al qual se li atorguen unes prerrogatives de representació institucional. Sembla ser que el sindic no tenia una representació passiva, sinó que estava facultat d'una certa capacitat de maniobra i negociació. Normalment deuriem certificar l'atorgació d'un sindicat als paers, però en alguna ocasió ens consta que signaren un sindicat molts d'altres prohoms de la vila (529). Aquest fet ens recorda quan calia la conformitat de la major part de prohoms de la universitat per vendre censals i violans (530). De totes maneres, i malgrat aquella anotació concreta de 1362, no tenim més indicis sobre la incidència del conjunt de prohoms en el nomenament dels síndics. Normalment l'elecció de síndics es decidia en el Consell, i era aquest qui triava i designava els individus que ocuparien el sindicat (531). La documentació, si bé és transparent per adonar-nos que els síndics sorgeixen de la tria del Consell, no especifica, en canvi, si existien candidats que optaven a una sindicatura, o bé es feia una elecció pel Consell sense candidats.

L'acceptació d'un sindicat a Cervera, al menys a la pràctica no era obligatòria. Ens consten alguns casos que els prohoms designats pel Consell renunciaven a la representació. L'any 1373 Jaume Ferrer demanava que s'anomenés una altra persona, ja que n'hi havia prou de suficients (532). El 1377, amb un tò més agre, Ramon Vidal es reiterava en la negació d'anar a Barcelona. En aquest cas, i davant la perseverència de Vidal, el Consell elegia dues altres persones (533). També tenim el cas de Pere Dan, que el novembre de 1379 estant sindic a Barcelona anunciava "que ell ha necessitat en sa persona" i li era menester tornar a Cervera, motiu pel qual sollicitava al Consell que li trametes un altre sindic substituït. El Consell li contestà que abans que res havia de demanar llicència al rei per abandonar la missió (534).

Així com algunes comissions estaven formades per 4, 8 i 12 individus, la representació davant del rei acostumava a

- 529 AHCC Consells 1362 25r
- 530 AHCC Notarial, Jaume Ferrer, Censals i vendes 1354 15r-20v
- 531 AHCC Consells 1332-1333 80r 1358 23v 1362 25r
- 532 AHCC Consells 1373 25v
- 533 AHCC Consells 1377 30r
- 534 AHCC Consells 1379 33v

limitar-se a una o dues persones. Entre d'altres motius perquè les estades a Barcelona eren una despesa considerable pel municipi. En molt poques ocasions coneixem una representació més nombrosa. El sindicat més nombrós va ser el de juny 1388. El document sembla indicar que es feu carta de sindicat a Ramon Vidal i Miquel de Riudovelles, i a tres prohoms més per a cada un d'ells (535).

Normalment s'elegien síndics o delegats expressament per a una missió concreta, tot i que alguna vegada el Consell decidí d'aprofitar els síndics que ja es trobaven a Barcelona amb motiu de les Corts que s'hi celebraven (536). La vigència del sindicat i la duració d'aquesta representació no estava fixada, ja que durava tant de temps com els delegats tardaven en resoldre l'afar. En algun cas extrem, com el de Pere Dan el 1379, l'encàrrec durà 191 dies, més de mig any, amb un dispendi pel Consell de vora 2 000 sous (537). El mateix Pere Dan, i Arnau de Mecina van posar-se malalts el 1372 estant a Barcelona, i fet i fet hi passaren gairebé cinc mesos (538).

A més de la duració de l'estada a on es dirigien els síndics, també cal comptar que sovint es desplaçaven assistits d'escuders, als quals també se'ls pagava una remuneració determinada. El salari diari pels síndics i escuders el fixava el Consell, i va canviar d'una vegada a una altra. Aquesta és la relació del que es pagava per dia i persona als síndics al llarg del nostre període (539).

1332	10s 2d
1337	12s (delegat i escuder)
1356	10s (cada dia passat fora)
1372	14s (malaltia inclosa)
1377	11s (1 flor) (amb el transport pagat)
1377	55s (5 flor) (es decidí urgentment i després anul·lat per considerar-se massa car)
1379	10s
1384	33s (3 flor) (cada un, entre els dos síndics?) 16s d
1388	8s + 1 flor viatge anar-tornar

535 AHCC Consells 1388 50r

536 AHCC Consells 1377 30r

537 AHCC Claveria 1379 100r

538 AHCC Claveria 1372 44r

539 AHCC Consells 1332-1333 8v, Claveria 1337 55r, Consells 1356 21r, 1358 23v, Claveria 1372 44r, Consells 1377 30r, 29v 26v, 1384 27r, 31r, 1388 22v 44r, 1393 68r, 75r

- 1388.....11s. 6d. (o potser és 23 s. cada un dels dos
sindics?)
1393.....22s. (2 flor. promesos)16s. 6d.(li paguen 1fl. i
mk.)
1393..14. 15s. (salari màxim fixat)

Cal pensar que aquestes remuneracions cobrien les despeses del síndic (transport, manutenció, alberg, assistència o custòdia), que pel seu compte deuria pagar l'escuder. Aquestes pagues no permetien extreure benefici d'un síndic, ja que amb prou feines servien perquè els síndics no haguessin de pagar del seu propi erari. Ferrer i Riudovelles, el setembre del 1384 es queixaven que el salari era insuficient, ja que el lloguer de les bèsties era molt costós. Abans d'adonar la diferència el Consell volia examinar com havien gastat el salari assignat (540).

La diferència de salaris és patent dins una mateixa legislatura. Era fàcil afavorir els amics amb remuneracions més elevades. En aquest context, a començaments de juny de 1393, el Consell fixa un tope per missatger i per dia no més de 14 ó 15 s (541). A mitjan juliol, no obstant, i escatimant mig florí del que s'havia promès, el Consell pagava a raó de 10 s 6 d. quantitat que està per damunt del límit acordat (542). La universitat es feia càrrec dels perjudicis personals que podia comportar una sindicatura. És el cas de Jaume de Manresa el 1333. El Consell decidí de pagar-li per una gran malaltia que prongue estant a Barcelona (543).

Pel que fa al tema u objecte de la representació pot dir-se que és força variat. Obviament són aspectes que afecten el municipi i la resolució dels quals està en mans del rei. La major part de delegacions tractà aspectes directament o indirecta relacionats amb la hisenda local: precisions sobre el cobrament de questies, pagaments pendents al rei, les obligacions tributaries dels clergues, etc. El tema dels subsidis al monarca per fer front a la guerra amb Gènova i amb Castella, originà també una considerable afluència de síndics a la cort reial i el mateix va passar, especialment l'any 1384 a l'intentar reduir la sortida de la host de Cervera. Fet i fet, com deíem, els aspectes econòmics i financers motivaren la majoria de relacions amb el rei.

- 540 AHCC Consells 1384 31r
541 AHCC Consells 1393 68r
542 AHCC Consells 1393 75r
543 AHCC Consells 1332 1333 101v

L'assistència de ciutadans de Cervera -pertanyents al braç reial- als Parlaments i les Corts, és un factor polític de primer ordre que motivà també un gran nombre de síndics. Però en aquests casos les relacions i representacions foren ja amb la institució de les Corts, i no directament al rei.

Finalment analitzarem en qui requeria la representació institucional del municipi. Hem dit que la visita al rei deuria seleccionar ja la qualitat dels síndics. Però cal veure si aital privilegi fou utilitzat pels paers, o bé hi participaren els homes influents del municipi que en aquell moment no pertanyien al Consell. També cal observar si els síndics eren escollits amb criteris polítics (prohoms influents o paers), o bé amb criteris tècnics (juristes, notaris, etc..)

La relació de síndics, delegats o missatgers que van acudir a la Cort del rei en nom del municipi és la següent (544):

ANY	NOMS	CARREC AQUELL ANY	CURRICULA INSTITUT	OFICI
1332	Bonanat za ROVIRA Arnaldo de MECINA	P Ph	P PPPC	merc (not)
1333	Arnaldo de MECINA Bernat ANDREU	P P		not
1333	Arnaldo de MECINA Ferrer de na BURGESA Pere de NOGUERES	P P Ph	() P CP	not merc merc
1337	Bernat de VALL	(Ph)	C	
1356	Ramon dels ARCS	C	CP	
1356	Jaume PORTA Antoni TOLDRA	P Ph	P7 PPCCCC13332	merc not
1358	Bernat G'LI Arnau de MECINA	Ph Ph	PPPC421 PPPPPPPC535122	savi not

544 Els parèntesis en blanc pertanyen a individus que ja han aparegut abans i que per tant repeteixen un síndic. Arnau de Mecina és notari l'any 1360. És possible, i així ho considerem, que fos el mateix individu que pels volts de 1332 documentem com Arnaldo de Mecina. Tant Arnau com Arnaldo -el 1332-1333 eren pare i ills els classifiquem com a notaris. Considerem Guillem Tallada com a mercader, tot i que hi hagi un homònim jurista.

	Antoni TOLDRA Jaume MOIXO	P Ph	PPC341211	not merc
1358	Arnau de MECINA Guillem TALLADA	Ph P	() PCC24	not merc
1358	Guillem TALLADA Sernat GILI Arnau de MECINA	P Ph Ph	() () ()	merc sav. not
1362	Guillem PUJALT Antoni TOLDRA	P Ph	PPPPCCC1 ()	merc not
1362	Berenguer MOIXO Guillem PUJALT	Ph P	PPP2 ()	merc
1372	Arnau de MECINA Arnau de RIUDOVELLES	Ph C	() PPPPCCCC24	not merc
1372	Berenguer GILABERT Francesc COMABELLA Berenguer CARDONA Pere DAN Jaume []	Ph Ph C Ph	PPPPPC25 PPC241 PPPPCC424245 PPPPCC1162111	savi not not not
1372	Arnau de MECINA Ramon PERE	Ph P	() PPPC1231	not merc
1372	Arnau de MECINA Pere DAN	Ph Ph	() ()	not not
1373	Jaume FERRER	C	PPPC12614	not
1377	Guillem PUJALT Francesc COMABELLA	C Ph	() ()	merc not
1377	Ramon VIDAL Bernat de MANRESA	Ph Ph	PPC11 PPCCC161121	savi merc
1377	Bernat de CANELLES Jaume FERRER	Ph Ph	PPP1111 ()	savi not
1378	Berenguer de CARDONA	P	()	not
1379	Berenguer GILABERT Pere de VERGOC	P P	() PPCCCC1211	savi savi
1379	Pere DAN	P	()	not
1383	Arnau de MECINA	P	()	not
1384	Arnau de RIUDOVELLES	P	()	merc

Jaume FERRER	Ph ()	not
1384 Ramon BONANAT Ramon d'AVINYO	Ph P12 C PPPPCCCC2145	-
1384 Mateu BONJOC Jaume FERRER	P PPPCC11217 Ph ()	not not
1388 Ramon VIDAL Pere de VERGOS	P () Ph ()	savi savi
1388 Ramon SERRA Ramon VIDAL	Ph PPPCCC122 P ()	merc savi
1388 Ramon d'AVINYO	Ph ()	-
1388 Ramon VIDAL Miquel RIUDOVELLES	P () Ph 1	savi -
1393 Pere de MUNTREAL Mateu de VALL	Ph PPPPCC24 Ph PC21	not -
1393 Ramon BONANAT	Ph ()	-
1393 Pere de CANET	Ph PCC12	not

P Paer

C Conseller

2 nòm. de càrrecs durant una legislatura

D'aquesta relació de personatges que assumien la representació institucional del municipi davant del rei en deduem el següent:

- Des de 1332 fins 1393 (només dels anys que tenim documentació) es van fer un mínim de seixanta-quatre nomenaments. D'alguns anys, com es veu, en comptabilitzem més d'un. Però aquests nomenaments (diguem-li síndics, delegats, etc...) no coincideixen amb el mateix nombre d'individus. Els 64 noms equivalen a sols 34 individus diferents, la qual cosa posa de manifest que un mateix individu accedí a més d'un sindicat. La mitjana és de gairebé dos sindicats per persona. Realment, alguns repetiren més i d'altres no ho van fer gens.

Els 63 càrrecs repartits identificats els van ocupar:

- paers	22	34,9%	
- consellers	6	9,5%	membres del Consell 44,4%
- prohoms	35	55,5%	prohoms 55,5%

No era cap requisit indispensable ser membre del Consell (paer-conseller) per actuar com a representant del

municipi, ja que més de la meitat dels càrrecs els ocuparen prohoms de la vila.

- Ressalta també l'alt nombre de paers que hi trobem. Els paers sovint feien una feina política i "legislativa", encomanant-se a les comissions l'execució directa de les directrius del Consell. En aquesta ocasió, en canvi, els paers accediren a 1/3 part dels càrrecs de representació davant del rei.

- Els consellers, per contra, tenen una incidència gairebé nul·la. La seva presència als sindicats no arriba al 10%.

- Al fet de que es repetia en els càrrecs de representació i l'alt nombre de paers i sobretot prohoms, hem d'afegir-hi la circumstància que gairebé totes les comissions formades per més d'un individu, presentaven una composició mixta de membres del Consell i prohoms. Pocs sindicats pluripersonals estaven integrats o bé només per paers, o bé només per prohoms. L'alternança i combinació de paers o consellers amb prohoms és el fet més sovintejat.

En els indicatius unipersonals podem trobar qualsevol tipus d'individu (paer, conseller, prohom) indistintament.

- És difícil d'apreciar si cronològicament existí un predomini d'alguns dels tres cossos institucionals. En tot cas, en el primer període municipal (anys trenta) la presència de paers era clarament superior a la resta. Entre 1332 i 1333, dels set nomenaments fets, cinc foren per paers. De 1372 a 1377 l'absència de paers és molt acusada però rebrota radicalment els anys 1378-1379, per minvar de nou a partir de 1380 (1383-1393), quan dels divuit nomenaments, només cinc, també, correspongueren als paers.

Atenent a l'origen socio-professional dels síndics representants, poden fer-se unes observacions força interessants per bé que no poden considerar-se definitives.

L'origen social dels 34 individus que assumeixen alguna responsabilitat es classifica així (primer respecte dels identificats i després respecte del total)

mercaders	11	42,3%	11	32,3%
notaris	10	38,4%	10	29,4%
juristes	5	19,2%	5	14,7%

(IDENTIFICATS 25 76,4%)(% sobre el total de 34 ind

Per tant, gairebé la meitat dels individus que ocupen algun sindicat són juristes-notaris, una tercera part mercaders, i d'1/4 part en desconeixem l'adscripció.

- Però si calculem l'origen social, no dels 34 individus diferents que coneixem, sinó dels 63 nomenaments, veurem si es guarda la proporcionalitat entre nombre de mercaders i nombre de sindicats que ocupen, i així respectivament amb notaris i juristes.

L'origen social dels 63 nomenaments es reparteix així (primer respecte dels identificats i després respecte del total):

mercaders	15	28,3%	15	23,8%
notaris	27	50,9%	27	42,8%
juristes	11	20,7%	11	17,4%

(IDENTIFICATS 53 84,1%)(sobre el total de 63 ind)

D'aquest càlcul s'aprecia que els juntes-notaris ocupen no res menys que un mínim del 60,2% de càrrecs, i els mercaders gairebé 1/4 part. La relació entre individus de cada professió i càrrecs que ocupen no és equivalent

el 32,3% dels individus [34] són mercaders, però ocupen el 23,8% dels càrrecs de representació

el 29,4% dels individus són notaris, però ocupen el 42,8% dels càrrecs de representació

el 14,7% dels individus són juntes, però ocupen el 17,4% dels càrrecs de representació

Havent un nombre absolut semblant de mercaders [11] i notaris [10], aquests últims gairebé dobien als primers a l'hora de comptabilitzar el número de sindicats i representacions, la qual cosa vol dir que repeteixen molt més que els altres col·lectius que hi són representats constantment

El dubte inicial pot reformular-se de nou: el predomini de notaris es deu a una elecció tècnica o bé a una elecció política? La influència política dels notaris dins el govern municipal l'analzarem més endavant. Però ara tenim un indicatiu que no pot passar desapercebut. En el fons, tenir els coneixements tècnics i la informació (coneixement de les lleis, les fórmules, la diplomàcia, la cultura), que tenien els juristes i notaris no pot desvincular-se de l'accés al poder i al control de les institucions de govern

b) Representació institucional davant les Corts

Els càrrecs de la representació institucional del municipi davant les Corts tenen unes característiques molt semblants al cas anterior. Ens estalviarem de repetir els mateixos formulismes i entrarem de ple a l'especificitat del cas

L'assistència de representants de la universitat a les Corts integrats dins el braç reial de les viles i ciutats-implicava, també, una representació davant del monarca. Els síndics elegits pel Consell tornarien a ser aquells individus notables de la vila.

Algun autor ha indicat, sense que la documentació ens ho hagi confirmat, que la presència de síndics de Cervera en unes Corts data de 1218 i es repeteix posteriorment (545)

Com és habitual no s'explica el procés que duia a l'elecció dels síndics. L'abril de 1333, no obstant, ens consta que en una sessió força nodrida de prohoms -n'hi assistiren 55, a més dels paers i consellers-, el Consell va elegir síndics per la Cort de Montblanc a un paer i un prohoms Ferrer de na Burgesa, i Arnau de Mecina, respectivament. Acabada la sessió es va aixecar acta de l'elecció. El document, que van signar uns quants consellers i també prohoms de la vila, restà en poder del notari Perico de Canet (546). De manera que sembla clar el caràcter electe dels síndics, elecció en la qual deuen intervenir també els prohoms de la vila que no ocupaven carrecs de paer o conseller. Rebre un sindicat no es limitava només a la delegació de poders del Consell en la persona elegida.

L'assistència a unes Corts podia esdevenir una missió gairebé inacabable. Berenguer de Vergos s'hi va passar més de cinc mesos (161 dies) el 1372 (547), i Pere Dan més de mig any (191 dies) el 1379 (548). Aquest parentesi tan perllongat obligava a desentendre's en bona mesura de l'activitat professional que el delegat local realitzava a la vila. Aquest factor també actuava a l'hora de seleccionar un sindicat, o, en tot cas, en el fet que l'elegit acceptés o no l'encarrec. No tothom podia permetre's d'abstenir-se del quefer diari durant més de mig any. Hem de tenir present que el Consell remunerava els síndics en les despeses efectuades, però en cap cas -al menys oficialment- pagava un salari lucratiu que oferís algun benefici.

545 VILA Les comarques de Catalunya 15. Però a CARAVYC no hem aconseguit trobar cap referència a síndics de la vila de Cervera. Una cosa diferent és que hi assisteixin Ramon de Cervera i Pere de Cervera, del llinatge dels Cervera, cosa que no necessàriament implica una representació ciutadana (CARAVYC I, 1 part, 100-101).

546 AHCC Consells 1332-1333 60v

547 AHCC Clavera 1373 18r

548 AHCC Clavera 1379 100r

Respecte les remuneracions d'aquests síndics tenim informació contradictòria. D'una part la comptabilitat del clavari anuncia que Pere Dan va cobrar 1910 sous, a raó de 10 s. diaris, mentre que l'acta del Consell anunciant la seva elecció indica la xifra de 7 s. diaris (549). A finals de segle, el 1393, el Consell fixà un salari estàndard per a totes les missatgeries i síndics. Bonanat cobraria 14 s. diaris com a màxim per cada dia d'estada a Tortosa (550).

La representació institucional que hem documentat de forma esparça atany a la Cort de Montblanc de 1333; al Parlament documentat per l'Infant Pere en tant que lloctinent General de Catalunya l'any 1355; la Cort de Perpinyà de 1356; al Parlament i Cort General de Barcelona el 1362, la Cort de Barcelona de 1372, la Cort de Montsó de 1377, Cort de Barcelona de 1379; Cort de Montsó de 1383, Parlament a Barcelona amb els jurats de València el 1393 i el Parlament del General de Catalunya convocat pel rei a Tortosa el 1393. Algunes d'aquestes sessions es van celebrar en una data diferent a l'expressada, altres canviaren de seu, etc. de manera que les Corts celebrades dins el nostre període són les següents amb Jaume II la de Montblanc de 1333, amb Pere III Perpinyà, 1351, Cervera, 1359; Montsó, 1363, Lleida, 1364, Tortosa, 1365, Barcelona, 1365, Barcelona, 1369 Barcelona 1373, Lleida, 1375, Barcelona, 1382, Fraga, (551)

Pei que fa a l'origen social i polític dels síndics a les Corts i Parlaments, hem documentat els següents personatges

1333 Arnau de MECINA Ferrer de na BURGESA	Ph P	PPPPPPPC535122 P	not merc
1355 Arnau de MECINA Ramon PERE	Ph C	PPPC1231	not merc
1356 Bernat GILI Jaume PORTA	Ph P	PPPC421 P7	savi merc
1362 Guillem PUJALT Berenguer MOIXO	P Ph	PPCCCC1 PPP2	merc ?
1372 Berenguer de VERGOS	Ph	PPPPCC322311	merc
1377 Bernat de MANRESA Pere de VERGOS	Ph Ph	PPCCC16112 P142	merc savi

549 AHCC Claveria 1379 100r, 24v

550 AHCC Consells 1393 74r

551 CYADC (Genealogia dels comtes de Barcelona)

1379 Pere DAN	P	PPPPCC1	not
1383 Arnau de MECINA	P		not
1393 Bernat de CANELLES	P	PPP1111	savi
Pere de CANET	Ph	PCC12	not
Ramon BONANAT	Ph	P12	?

(No repetim les dades dels individus que ja hem referit per un any anterior)

L'anàlisi dels nomenaments de càrrecs per la representació institucional davant les Corts dona resultats molt semblants al de la representació davant el rei:

- Els setze càrrecs repartits o nomenaments recauen en catorze individus diferents. De manera que la repetició es poc habitual. En el llistat observem que únicament Arnau de MECINA és sindic tres vegades

La proporció institucional dels nomenaments és totalment paritària. Els 16 càrrecs es reparteixen el 50% per membres del Consell, i l'altre 50% per prohoms

Els consellers, com és costum, tenen una incidència mínima. Mentre els paers són el 43,7% del total dels càrrecs, els consellers només arriben al 6,2%

Aquesta paritat paers-prohoms es manifesta en la composició de les comissions o sindicats pluripersonals. Gairebé mai un sindicat de més d'una persona l'integren membres d'un sol cos institucional

El curriculum político-institucional dels síndics posa de manifest que tots, una vegada o altra, han assumit responsabilitats polítiques en el grau més alt, de paers

La immensa majoria de síndics a Corts té experiència en visites reials representant el municipi. La major part d'aquestes esdevenen el mateix any que s'ocupen les sindicatures a Corts. Per tant, les relacions de representació institucional a les esferes més altes Rei i Corts pertocquen a un reduït i repetit nombre de gent.

L'origen socio-professional ofereix alguna petita diferència respecte el llistat de síndics al rei. A part de la poca repetició del càrrec, el paper dels mercaders es més accentuat que no pas el dels notaris. Atenent l'adscripció dels catorze individus recordem que el càlcul aplicat als setze nomenaments

canvia molt poc, ja que només Arnau de Mecina repeteix tres cops, i prou: observarem el següent:

mercaders	6	42,8%	42,8%	
notaris	3	21,4%	42,8%	
juristes	3	21,4%		
orig. desconegut	2	14,2%	14,2%	TOTAL: 95,2%

Com pot veure's, ha augmentat la influència d'individus mercaders, ha minvat la de notaris, i ha crescut sensiblement la dels juristes. Però en definitiva, la meitat de síndics d'origen conegut són mercaders i l'altra meitat són notaris/juristes.

- I recordant el plantejament que vam llençar en l'epígraf anterior, sembla que en l'elecció de síndics a Corts va predominar el criteri social o polític en detriment -de forma molt relativa i matizada- del criteri tècnic. Si els notaris i juristes podien oferir un servei molt útil quan es visitava el rei per un assumpte concret i que afectava la universitat, ara sembla ser que assistiren a Corts els homes més influents, sense que els coneixements tècnics poguessin aplicar-se tal com es feia en les visites reials.

Això no obstant, continua essent vàlida l'anotació respecte l'elevada incidència d'aquest col·lectiu de notaris i juristes en la vida política municipal.

c) Representació institucional davant el Duc

A partir de 1351 la figura del primogènit reial obtingué la titularitat i jurisdicció dels recents creats ducat de Girona i comtat de Cervera. Per evitar que aquesta nova jurisdicció alterés el caràcter reial de la vila, la universitat de Cervera va rebre un privilegi l'any 1353 en el qual s'ordenaven

"Moites condicions e declaracions de la erecció del comdat de Cervera, entre les altres, que la vila de Cervera e los lochs de la erecció del dit comdat sien ahunits e incorporats a la Corona d'Aragó, e non puxen esser separats, ans aquell qui sera Rei d'Aragó sia senyor de Cervera" (552)

Aquesta introducció de 1360 (553) no era fidel exponent de la

552 AHCC LP 1353 juliol 15, 55r-58v

553 Data que fou compilat i escrit el Llibre dels Privilegis, i també les registres que intridueixen la majoria dels documents. Amb més detall a TURULL, CANELA "El Llibre dels

realitat, o almenys amb prou exactitud. En altres privilegis s'apreciava que era l'Infant Joan qui era Duc de Girona i Comte de Cervera (554).

Sia com sia, el Consell no volia veure que el nou comtat pogués ésser separat de la Corona reial i formar una unitat jurisdiccional a part. I ni molt menys es desitjava perdre privilegis i lliberats amb la nova erecció. Del mateix 1353 data un document reconcixent aital extrem:

"Que pel sacrament e per lo homenatge feyt per los síndichs de Cervera per rahó de la herecció del comtat de Cervera no sie feyt prejudici a la franquesa de la quèsta ne a privilegis ne a altres libertats que la vila haye" (555).

De fet, no coneixem la transcendència real que va suposar l'existència de la jurisdicció comtal del primogènit. A jutjar per la documentació jurídica, cal pensar que fou molt limitada. El rei va continuar concedint els privilegis, i el Consell continuà, gairebé sempre, adreçant-se al monarca per resoldre els seus problemes. Això no obstant, en casos aïllats ens consta la confirmació del Duc en certes transaccions: venda d'un censal l'any 1366 (556), venda de l'escrivania de la Paeria a la universitat l'any 1373 (557), etc.

Aquesta poca incidència de l'erecció del comtat de Cervera també es va manifestar en les migrades relacions a nivell institucional entre el Duc i els magistrats locals.

Les primeres notícies en aquest sentit no les trobem fins 1373. El Consell ha d'enviar un síndic a València que en principi havia de ser el paer i justa Berenguer Gilabert per tal de negociar el pagament de la quèsta a la duquesa (558). La quèsta que era un servei reial, veiem que ha passat a mans del Duc, i en aquest cas la seva esposa. El segon desplaçament per entrevistar-se amb el Duc, a Saragossa, té per objecte, també, negociar la quèsta de 1378, i oferir informació requerida per

Privilegis de Cervera * I documentalment, AHCC LP 1r

- 554 AHCC LP 1353 juliol 15, 69v 71r
- 555 AHCC Pergamins s.n. LP 1353 juliol 15, 64v 66v
- 556 AHCC LP 1366 abril 20, 114r 115r
- 557 AHCC LP 1373 febrer 26, 117r 118v
- 558 AHCC Consells 1373 34v 35r

l'infant Joan a fi i efecte de canviar algun oficial seu de forma satisfactòria (559).

Finalment, l'any 1384, els magistrats municipals també acudeixen al Duc per intentar eximir la vila de treure la host, intent que es va repetir sovint davant del rei aquest mateix any (560).

En definitiva, doncs, han estat tres els temes documentats que van motivar la representació institucional davant el Comte de Cervera: el pagament de la questia, els oficials de jurisdicció comtal, i la sortida de la host. L'any 1373 se'n preocupà Berenguer Gilabert, paer i jurista, i l'any 1384 Guillem Lambart, conseller i mercader.

Com déiem, tan poca informació ens indueix a pensar -de moment- que la jurisdicció comtal fou més teòrica que real.

d) Representació institucional davant els oficis reials

És obvi que no tots els problemes que afectaven el municipi s'intentaven solventar davant del rei. Ans al contrari. Abans d'acudir al monarca el Consell local es posava en contacte amb l'òrgan o funcionari corresponent, generalment aquell qui havia tramès l'ordre conflictiva o tenia competència per entendre aquell tema. El rei era l'última instància a la qual hom podia adreçar-se.

L'objecte d'aquest epígraf no és estudiar amb quins òrgans de l'administració reial el municipi establia relacions institucionals. Ara pretensem conèixer quins càrrecs municipals elegia el Consell per acudir a aquests òrgans.

La relació amb la jurisdicció reial inferior generalment no precisava elegir cap mena de càrrecs, ja que Cervera era cap de vegueria i de batllia, i per tant teòricament la presència i la comunicació amb el veguer i el batlle era fàcil i continua. Però en un capítol precedent hem vist que aquests oficials reials no sempre residien a la vila (561), tal com era preceptiu. És per això que en algunes ocasions fou necessari trametre delegats o missatgers per entrevistar-se amb algun d'ells.

559 AHCC Clavaria 1378 62r

560 AHCC Consells 1384 21r

561 Vid cap IV 1.3.1; IV 2.3.1; V 5.1 d'aquest mateix treball.

Aquest fenomen, que passava ja els anys trenta (562), es va accentuar a finals de segle. Pel novembre de 1379, per exemple, Pere Tallada, paer, i Arnau de Mecina, un dels homes més influents d'aquell període, van ser escollits per adreçar-se al veguer i informar-se sobre la host que havia de sortir (563). L'any 1393, en canvi, Joan Muntaner, va passar més de 10 dies a Tàrraga recabant informació del veguer d'aquella vegueria sobre la mort, precisament, de Mecina. En aquesta ocasió la remuneració era d'1 florí diari -era febrer, i fins el juliol no s'acorda fixar un salari a 14 sous diaris-, però el Consell, abans de pagar, exigia saber com havia esmerçat tant de temps en aquell servei (564).

Pel que fa als oficials de la jurisdicció reial superior i intermèdia, no s'hi va entrar en contacte -almenys de forma normal i constant- fins ben entrada la segona meitat de segle XIV. És a partir d'aquests moments que els òrgans de l'administració reial no esdevenen consolidats i operen amb tota normalitat (565). Aquesta maduresa de l'entramat administratiu territorial va tenir la seva manifestació local en el fet d'enviar síndics o delegats a diverses instàncies de l'administració

Aquests òrgans o instàncies als quals s'hi envia delegats foren les següents (per ordre cronològic)

1373 Guillem de GUIMERA. Gran Prior de Catalunya i home amb estret contacte amb Pere III (566)

1377 Procurador de Catalunya
Veus-portant del Proc. de Cat

1379 Governador General de Catalunya

1388 Jutge del Rei

1388 Veus-portant del Governador de Catalunya

Segons Lalinde Abadia, el Procurador de Catalunya esdevé un jutge de primeres apel·lacions, mentre que el rei es reservava la segona apel·lació. Pel que fa a la seva jurisdicció, sembla ser

562 AHCC Consells 1332-1333 9r

563 AHCC Consells 1379 36r

564 AHCC Consells 1393 44r

565 MONTAGUT "L administració " 487 504

566 Josep Me SANS TRAVE "Guimera, Guillem de" GEC VIII

que han "estat uns auxiliars actius de la justícia regia, disposats a conèixer les causes inferiors i a inquirir i preparar els processos en les causes d'importància per actuar aleshores d'acord als dictats i manaments del rei, el qual no perd el control en cap moment" (567).

El Veus-portant del Procurador de Catalunya o "Gerens vices" era una magistratura de segon ordre però amb jurisdicció per tot el Principat, d'on a més n'era el cap quan no s'hi trobava ni el rei ni el primogènit. Havia de recórrer constantment tot el territori, sense poder-se deturar més d'un temps determinat a cada vegueria. Mentre s'hi trobava assumia la jurisdicció del vequer, però la perdia en pic abandonava aital vegueria

La figura del Governador General de Catalunya substituïx, a finals de la primera meitat de segle XIV, a la del Procurador de Catalunya. Aquest canvi es porta a terme en la reforma administrativa de 1344. Tres anys després es restaurava l'antiga forma del Procurador, desvirtuada, però, a partir de 1351. La Procuració General es recupera de nou el 1358, però de 1363 en endavant es va consolidant la Governació General, moment en que aquesta jurisdicció es vincula a la figura del Primogènit (568).

Les referències que hem apuntat que afecten a la representació dels síndics de Cervera ja manifesten aquesta alternança entre els conceptes Procurador i Governador.

Els motius que impulsaren les delegacions municipals són similars als de les visites al Duc i al Rei. Els anys 1373, 1377-1379 es tractà, una vegada més, de la sortida de la host, que els síndics locals intenten evitar (569). El març de 1388 sapella a la competència d'un jutge del rei sobre un conflicte amb el cobrament de les imposicions que gravaven els productes importats a Cervera (570). I el maig del mateix any la delegació tracta amb el portant veus del governador la remissió de la mort d'un home (571).

Pel que fa a les característiques d'aquesta representació institucional observem que va tenir una composició

- 567 LALINDE La Governación General 91
- 568 LALINDE La Governación General 129-162
- 569 AHCC Consells 1373 33r, 1377 7v, 23v, 1379 28v
- 570 AHCC Consells 1388 30v
- 571 AHCC Consells 1388 49r

numèrica força diferent. Dues comissions són especialment peculiars per aquest motiu.

El Consell de 14-V-1377 va elegir 12 síndics per defensar l'acord de no deixar sortir la host contra Anglesola. La nota específica que als elegits se'ls va fer sindicat a cada un d'ells en soliu i per un bon temps.

1377 Pere de MONTREAL	P	notari
Francesc SALA	P	pellicer
Bernat de CANELLES	Ph	jurista
Francesc COMABELLA	Ph	notari
Bereng. de CARDONA	Ph	notari
Pere DAN	Ph	notari
Daimau de C'ERERA	C	?
Bereng. de CASTELLTOHT	Ph	mercader
Guillem PUJALT	C	mercader
Jaume FERRER	Ph	notari
Bernat de MANRESA	Ph	mercader
Pere de VERGOS	C	mercader

La composició de la comissió no podia ser més lluida: cinc notaris, un jurista o dos, tres o quatre mercaders, i un pellicer, políticament hi havia dos paers i els altres deu membres ens són tots coneguts per la seva llarga experiència institucional d'altres anys. Molt probablement els 12 integrants del sindicat s'havien elegit a tres per cada quarter. No s'observava partit entre els tres cossos, ja que hi havia dos paers, tres consellers i set prohoms. És fàcil pensar que quan es triava el criteri de circumscripcions cada quarter era lliure d'incloure hi els membres que desitgés.

L'altra comissió que també destaca per la llarga composició és la del maig de 1388. Formalment és semblant a l'anterior, la integren dotze persones que probablement pertanyen partitament als quatre quarters. Però a diferència de 1377 aquí s'especifica que entren a formar-hi part tots quatre paers a més dels 8 homes elegits. La delegació no es menys "brillant" que l'anterior.

1388 Arnau de MECINA	P	notari
Ramon VIDAL	P	jurista
Pere de MONTREAL	P	notari
Ramon DAN	P	curator
Antoni VILAR	Ph	mercader
Guillem LAMBART	Ph	mercader
Mateu BONJOC	Ph	jurista
Ramon SERRA	Ph	mercader
Arnau de RIUDOVELLES	Ph	mercader
Jaume MIRO	Ph	mercader
Berenguer de CARDONA	Ph	notari
Antoni TOLDRA	Ph	notari

Com pot veure's, quatre notaris, dos juristes, cinc mercaders i un cuirater. Coincidència o voluntat? Tant el 1377 com ara el 1388, s'observa una paritat socio-professional: els notaris-juristes són la meitat dels membres de la comissió; l'altra meitat correspon als mercaders (incloent-hi el pellicer i cuirater).

De manera que poden ser tres com a mínim, els criteris aplicables en l'elecció d'aquestes delegacions: circumscripció territorial, origen socio-professional, i adscripció institucional (paer, conseller, prohoms); amb la possibilitat d'integrar el primer amb els altres dos.

Els altres sindicats documentats mantenen la línia formal de representació reduïda a una o dues persones.

1373 Mateu BONJOC	P	jurista
1377 Berenguer GILABERT	Ph	jurista
Jaume FERRER	Ph	notari
1379 Berenguer GILABERT	P	(jurista)
Pere de VERGOS	P	mercader-jurista
1388 Ramon d'AVINYO	Ph	?

I el comerç de costum: alta presència de juristes i notaris, i utilització de paers en aquests càrrecs de representació. Els consellers continuen relegats a responsabilitats inferiors en benefici dels prohoms amb llarga experiència municipal.

e) Representació institucional davant nobles i feudals

El món feudal -apel·latiu que encara hem d'utilitzar per definir la societat occidental al segle XIV es caracteritza per l'atomització del poder polític i la dispersió jurisdiccional (572). Els senyors feudals encara serien, i per molt temps, un contrapoder al govern del monarca. La Segarra, que recordem-ho, havia estat una zona fronterera entre la Catalunya Vella i la Catalunya Nova, estava sembrada de petits i grans senyors feudals, veïns de les viles de jurisdicció reial, com era el cas de Cervera.

El contacte amb aquest entorn feudal era inevitable, i de cap manera hem de creure que la vida urbana i la rural no

572 Charles PARAIN et al.: El feudalismo (1ª edició en francès l'any 1971; 3ª edició en castellà Madrid, 1976)

estaven en contacte (573). El Consell va establir relacions institucionals amb diferents nobles de la regió, sempre per defensar els interessos de la universitat o algun membre d'ella.

Les delegacions que implicaren representació institucional que hem documentat són les següents (574):

1337 visita per veure Berenguer de Castellani
1362 cavallers de la vegueria
1384 Bernat Eimeric
1388 "nobles"
1388 Guerau de Queralt
1393 Bernat de Requesens

El motiu de les visites va ser diferent i no sempre especificat. El 1337 els dos paers que formaven la delegació tramitaven la formalització d'un préstec de 5000 s. que els oferia l'esmentat noble (575). L'any 1362, en canvi, un paer i un conseller cercaven els cavallers de la vegueria. El tema de la host no podia estar absent de les visites de 1384: un paer i un conseller es preocuparen de parlar amb Eimeric. Les amenaces que havia rebut el nostre conegut Arnau de Mecina, d'una banda, i la possibilitat d'un atac sobre Forçaders i el Canós, d'altra, empenyeren dues visites també amb paers, als nobles respectius, l'any 1388. Finalment, desconeixem l'objectiu de la delegació més nombrosa, la de 1393, amb 8 membres.

Pel que fa als aspectes formals o tècnics dels representants municipals, s'indica que la remuneració pels paers de 1337 serà de 14 s cada dia. És una quantitat semblant a la

573 Max TURULL RUBINAT "La relació de Cervera amb l'entorn a partir de la venda de censals i violaris (segle XIV)" IIon Colloqui d'Història Agrària (Barcelona, 1986) (Actes del col·loqui en premsa). Pot veure's també Joan J. BUSQUETA i Coral CUADRADA "Un grup social a la conquesta de l'entorn rural" L'Avenç 94 (Barcelona, 1986), 36-41.

574 Anotem totes les referències documentals aquí i ens estalviem de fer-ho en endavant. AHCC Clavera 1337 19r, Consells 1362 15v, 1384 39v, 1388 52v 26v, 1393 82v. Pel que fa a Guerau de Queralt de Rocafort, hem de dir que Guerau de Queralt són un llinatge noble procedent dels Timor, senyors d'un castell de Timor i casolans després senyors del de Queralt (nom amb el qual apareixen a la segona meitat del segle XII). Els Requesens, d'altra banda, són un llinatge de mercaders tarragonins del segle XIII que esdevenen cavallers al segle XIV i nobles al XV. El seu enlairament polític es deu a la vinculació amb el càrrec de Governador General de Catalunya (GEC XII Barcelona 1978).

575 AHCC Clavera 1337 50v

que s'acostumava a pagar, tot i que la més usual fou la d'1 florí (11 sous). Gairebé totes les representacions eren de caràcter reduït, normalment integrades per dues persones. Una de les de 1388, però, era composta per quatre membres, i la de 1393, com hem dit, per vuit. En aquests dos últims casos probablement es va servir la proporció entre quaters. Ni que no s'indiqui en cap ocasió, cal entendre que tots els missatgers foren trats en el Consell.

La relació d'individus que va intervenir en les delegacions és la següent:

1337 ()	P	?	
()	P	?	
1362 Tomàs de VILAGRASSA	F	?	PCC2
Pere DAN	C	notari	PPPPCC1
1384 Arnau de RIUDOVELLES	P	mercader	PPPPCCCC24
Ramon VIDAL	C	jurista	PPC11
1388 Ramon VIDAL	P	(jurista)	()
Pere de MONTREAL	P	notari	PPPPCC24
Mateu BONJOC	Ph	jurista	PPPC1214
Bereng. de CARDONA	Ph	notari	PPPPCC424245
1388 Ramon DAN	P	curater	PPPPCC7
Bernat de FOIX	C	mercader	PPPPPPCC3313
1393 Macià VIDAL	Ph	noble	1
Bernat CANELLES	P	jurista	PPP1111
Pere ROCA	P	?	P
Bereng. de CARDONA	C	(notari)	()
Bernat de MANRESA	C	mercader	PPCCC16112
Pere MONTREAL	Ph	(notari)	()
Pere ROQUETA	Ph	mercader	PC13
Ramon DAN	Ph	(curater)	()

(No repetim les dades dels individus que ja hem referit per a un any anterior)

La incidència de membres del Consell és molt superior a la dels prohoms. El percentatge de càrrecs atinent a la situació institucional aquell mateix any és aquest:

paers	45%	70%
consellers	26%	
prohoms	30%	30%

Com pot veure's, i a diferència d'altres ocasions, el pes dels paers és molt important, i la prova és que en totes les delegacions hi ha algun paer. Per contra, els prohoms només són

1/3 part del total. Els consellers, tot i ser el cos més poc representat, estan força per damunt del seu índex de presència en la majoria de les altres delegacions.

- No s'observa una repetició excessiva de càrrecs. Només quatre individus són presents en més d'una delegació.

- Sòcio-professionalment el grup més representat són els notaris-juristes, que plegats suposen el 37,4% del total d'individus diferents que ocuparen missatgeries.

juristes-notaris	37,4%
mercaders	31,2%
nobles	6,2%
no identificats	25,0%

A més a més, aquest col·lectiu de notaris-juristes és el que ocupa més llocs, gairebé la meitat del total, per una mica menys de la meitat els mercaders. En definitiva, que si algú repetia en el càrrec, acostumà a ser un notari o un jurista.

- La representació institucional davant els nobles i feudals es caracteritzà, doncs, per l'elevada presència de paers i consellers, pel pes predominant que continuaren desenvolupant juristes i notaris, i pel fet que aquesta representació continuà utilitzant els homes més influents del municipi, tal com ja hem observat en els sindicats precedents.

f) Representació institucional davant d'altres organismes

Les relacions davant la Diputació del General només deixen dues notes de l'any 1379

El mes d'abril és elegit Pere Dan, paer i notari, per anar a Barcelona i negociar les quantitats de diner que exigia aquella institució (576). I a començament d'any ens consta que Pere de Vergós (mercader o jurista?) era diputat local al mateix temps que exercia de paer aquella legislatura (577). De fet, els diputats locals no eren una representació institucional del municipi, sinó viceversa. Eren càrrecs elegits pels Diputats Generals per a aquelles viles i ciutats, a fi i efecte de facilitar l'administració de l'organisme de la Diputació del General. La feina dels Diputats locals era la pròpia de la delegació de funcions de la institució central: vetllar el compliment de lleis, constitucions, privilegis, etc. i recaptar

576 AHCC Consells 1379 19r

577 AHCC Consells 1379 1v

allò que pertocava a la Diputació del General (578). De manera que el Diputat local no era un càrrec representatiu del municipi sinó de la Diputació del General. No estem segurs que fos compatible amb una magistratura local: la incertesa que l'esmentat Pere de Vergós paer i el Diputat fossin persones diferents, no ens permet de fixar el règim d'incompatibilitats.

Finalment, l'elecció d'algun càrrec per representar el municipi davant alguna jerarquia eclesiàstica, només ens apareix documentat l'any 1384. Obviament els contactes deuriem ser molt més nombrosos, però l'elecció de càrrecs a aquest efecte -que és el que estudiem ara- és molt minsa. Per solventar uns petits problemes amb els preveres de Cervera, el Consell envia al notari Jaume Ferrer i a un dels paers -un qualsevol d'ells- a entrevistar-se amb el bisbe (579). L'interès d'aquesta nota tan curta rau en el criteri utilitzat en l'elecció dels missatgers. S'elegí un notari, amb els coneixements tècnics -coneixement de les lleis i costums vigents- necessaris per negociar, i s'elegí un paer -un qualsevol dels quatre- en tant que representació politico-institucional del municipi. És la combinació entre el criteri tècnic i el polític que tantes vegades hem comentat.

5.3.3. Càrrecs per a comissions "ad hoc"

Seguint amb l'anàlisi dels càrrecs municipals de caràcter transitori, després dels de contingut econòmic i financer, i dels de representació institucional, trobem la provisió de càrrecs per a feines concretes, puntuals i totalment circumstancials. És el que anomenarem comissions creades "ad hoc".

L'existència d'aquestes comissions -com també de les altres transitòries- respon a la creixent complexitat jurídic-administrativa del municipi català a la baixa edat mitjana. Es fa evident que el Consell no pot assumir tota la tasca purament executiva -cada vegada més àmplia- i ha d'encomanar-la a comissions creades expressament. D'aquesta manera sembla que el Consell esdevé poc a poc un centre polític de decisió i control.

En aquest epígraf pretenem pal·lesar quin tipus de comissions "ad hoc" s'anaren creant, qui les ocupava i quines característiques tècniques o jurídiques poden observar-s'hi. Com ja hem insistit anteriorment, no es tracta d'estudiar ara la projecció externa de les comissions -la relació amb d'altres

578 Ignació RUBIÓ Y CAMBRONERO La Diputació del General de Catalunya (Elarcelona, 1950, 2 vols.), 289-290

579 AHCC Consells 1384 32r

centres de poder, per exemple- sinó l'estructura interna i la vessant político-institucional.

a) Comissions Informatives

Aquestes comissions tenien caràcter assessor i el seu objecte era elaborar informes sobre el tema pel qual havien estat creades. La comissió recollia informació sobre un aspecte determinat, de manera que desenvolupava una tasca tècnica. L'informe elaborat era remès al Consell per a ser considerat políticament.

Les comissions informatives eren nomenades pel Consell i presenten característiques formals diferents segons cada cas.

La designació de la comissió sembla córrer a càrrec del Consell, encara que això no s'expressa explícitament. En alguna ocasió, en canvi, s'especifica que són els paers qui designen els prohoms integrants (580). El nombre dels membres no és fixe, però acostuma a ser quatre o vuit. Entot cas gairebé sempre és un múltiple de quatre, la qual cosa ens fa pensar que el criteri d'elecció era el de circumscipcions per quaters, extrem que tampoc no es confirma de forma expressa. Un segon criteri electiu és el de les "mans" o grups socials. Aleshores la composició hauria de ser múltiple de tres, tal com passava el novembre de 1333 amb 12 membres (també múltiple de quatre), i l'any 1388 quan els elegits són nou (581). Però aquesta darrera composició és totalment peculiar i poc usual a Cervera.

Totes les comissions d'aquest grup són merament informatives, però a una d'elles, a més, se li atorga la capacitat de decidir i fer executar allò que consideri més adient pel cas en qüestió. El Consell, en aquests casos delegava la facultat decisòria en un grup elegit allí mateix.

Les comissions informatives que hem documentat són les següents (582):

- 1332 Estudi despeses pendents de paers i prohoms anteriors (4 membres)
- 1333 Estudi augment o minva del valor de la Imposició (12 membres)
- 1377 Estudi preparatiu a d'altres llocs arribada Duc (8 membres)

- 580 AHCC Consells 1332-1333 115r
- 581 AHCC Consells 1332-1333 115r, 63r
- 582 AHCC Consells 1332 1333 11v, 115r, 1377 39r, 1388 63r, 1393 20r, 19v

- 1388 Estudi tema incendi i executar ajuda als damnificats (9 membres)
 1393 Estudi de la proposta sobre Imposicions feta per Berenguer Oluja (4 membres)
 1393 Estudi emplaçament i permisos per l'Hospital de Berenguer de Castelltort (8 membres)

I els membres que les integraven:

1332	Francesc ces CASES	C	apotecari
	Ferrer de na BURGESA	Ph	mercader ?
	Guillem LLOBEROLA	Ph	-
	Bonanat ROVIRA	P	mercader
	Miquel MAELER	C	-
	Guillem FOGUET	C	-
	Bereng. MANRESA	Ph	mercader
	Arnau de MECINA	P	notari
1333	Pere de CARDONA	Ph	notari
	Bernat de FOIX	Ph	mercader/cirurgia
	Francesc GUITART	C	-
	Bernat VILAGHASSA	Ph	-
	Ponç MAELER	Ph	-
	Berto PERE	Ph	-
	Bernat CASTELL	Ph	mercader
	Bg. de VEGOS	C?	mercader
	B[] de ROBIO	Ph	-
	Pere MADARI	Ph	-
	Pere MAESTRE	C	-
	Perico MARTI	Ph	-
1377	Bg GILABERT	Ph	junsta
	Bg CASTELLTORT	Ph	mercader
	Jaume FERRER	Ph	notari
	Mateu BONJOC	Ph	notari
	Bg CARDONA	Ph	notari
	Antoni TOLDRA	Ph	notari
	Pere MIRO	Ph	mercader
	Arnau RIUDOVELLES	C	mercader
1388	Bg GILABERT	Ph	(jurista)
	Bernat MANRESA	C	mercader
	Bernat CANELLES	Ph	jurista
	Pere CANET	Ph	notari
	Ramon SERRA	Ph	mercader
	Bg CARDONA	Ph	(notari)
	Fere SANTGENIS	C	notari
	Arnau RIUDOVELLES	Ph	(mercader)
	Ramon AVINYO	Ph	-
1393	Bernat de MANRESA	C	(mercader)
	Pere ROQUETA	Ph	mercader/notari

Bg. CARDONA	C	notari
Ramon DAN	Ph	cuirater
1393 Bg. GILABERT	P	(jurista)
Pere MONTREAL	Ph	notari
Bernat CANELLES	P	(jurista)
Bernat TALLADA	Ph	(jurista)
Bg. CARDONA	C	notari
Bernat POL	Ph	mercader
Ramon AVINYO	Ph	-
Ramon DAN	Ph	(cuirater)

- D'aquesta relació de membres de comissions informatives allò que destaca és la baixa presència de membres del Consell, i, en especial, de paers. Aquests últims representen només el 7% del total de càrrecs provistos, i els consellers el 21%. De manera que les comissions informatives estaven integrades per prohoms en un 72% dels càrrecs.

- Això no obstant, no hi ha cap comissió integrada exclusivament per prohoms. Aquests poden ser-ne la majoria absoluta, però sempre hi trobem també algun paer o conseller, sense que es guardi cap proporció definida.

- Només en alguna de les primeres comissions s'observa majoria de membres procedents del Consell, però no es el cas més usual.

- Tot i la poca importància, en la provisió final dels càrrecs, dels paers i consellers, aquests últims incrementen llur presència en aquestes comissions si ho comparem amb les de representació institucional del municipi, en les quals acostumaven a voltar el 7%, (21% en les informatives).

- Sigui com sigui, la integració de comissions informatives recau, sobre tot, en prohoms que en aquell moment no ocupen cap càrrec polític o institucional (paer-conseller)

- Sòcio-professional hem limitat l'anàlisi a les comissions formades a partir de 1377, ja que de les anteriors tenim poca informació d'aquesta mena. Dels 19 individus que proveïren els 29 càrrecs, el 57% eren juristes-notaris, i el 42,1% mercaders (un d'ells cuirater). El càlcul atenent els càrrecs i no els individus no canvia gaire. El 55,1% en mans de juristes-notaris, i el 38% en mans de mercaders.

Malgrat que algun d'aquests dos col·lectius domini en una comissió o altra, totes elles són mixtes en aquest sentit, però no paritàries

- En definitiva, doncs, les comissions informatives solien estar formades, sobre tot, per prohoms juristes-notaris, la qual cosa els dona un matis més tècnic que no pas polític. No obstant, i en

especial a partir de 1377, aquestes comissions també estan integrades per aquells individus dels quals coneixem un dilatat "curriculum" polític i institucional com a paers, consellers o prohoms compromesos en altres legislatures. Caràcter tècnic, doncs, però sense deixar de banda l'aspecte polític que hem comentat en altres ocasions

b) Comissions legislatives

Tot i que la tasca legislativa dins del municipi corresponia al Consell -i en especial als paers-, en comptades ocasions es va elegir una comissió que es co-responsabilitzà d'aquesta feina per a casos concrets i puntuals

A part de redactar les ordinacions de la fira, només hem trobat que s'observés amb claretat aquest fenomen en les següents ocasions. (583)

1334 per ordenar uns capítols sobre la declaració d'un privilegi.

1377 redacció de capítols referents a la host i la seva regulació en cas que hagi de sortir

1388 redactar ordinacions respecte els malfactors que entren a la vila i causen perjudicis

Són tres temes diferents sobre els quals la comissió respectiva ha rebut la facultat de redactar unes ordinacions de caràcter oficial al municipi

De fet, però, no es tracta d'unes comissions totalment autònomes al Consell. D'una banda han estat elegides per ell, però, i el que és més important, els paers s'hi reserven un espai. El document de 1332 diu que els "paers damunt dits, segons lo poder a els donat en lo Conseyll dit pus prop tengut, i assignaren VIII prohoms II de cascun quarter" (584). L'elecció, doncs, pertanyia al Consell que l'havia delegat als paers

Així en la comissió de 1332 s'especifica que els paers elegeixen dos prohoms de cada quarter, però no s'indica si ells també hi participen. En canvi, en les de 1377 i 1388 s'expressa clarament que la comissió la integren els paers i aquells prohoms elegits també per quaters

En totes tres comissions s'aprecia la voluntat de representativitat de cada circumscripció. El 1332 trobarem dos prohoms per quarter, el 1377 un de sol i els paers, i el 1388 també dos per barr i els paers

583 AHCC Consells 1332-1333 29v, 1377 8r, 1388 22v

584 AHCC Consells 1332-1333 29r

Els membres de les tres comissions legislatives van ser els següents:

1332	Ramon de MANRESA	CC	Ph	notari
	Guillem de LOBEROLA	CC	Ph	-
	Bernat GILI	P	C	jurista
	Ferrer de na BURGESA	P	Ph	mercader?
	Pere de CARDONA	M	Ph	notari
	Guillem LORACH	M	Ph	mercader
	Pere de NOGUERES	FM	C	mercader
	Perico MIRO	FM	Ph	-
1377	Arnau de MECINA		Ph	notari
	Bg. de CARDONA	M	Ph	notari
	Bernat de FOIX		Ph	mercader
	Arnau de RIUDVELLES	FM	C	mercader
1388	Bernat de MANRESA	CC	C	mercader
	Antoni VILAR	CC	Ph	mercader
	Ramon SERRA	P	Ph	mercader
	Mateu BONJOC	P	Ph	notari
	Pere DAN	M	Ph	notari
	Bg. de CARDONA	M	Ph	(notari)
	Arnau RIUDVELLES	FM	Ph	(mercader)
	Jaume MIRO	FM	Ph	mercader

- Aquesta relació, de la qual coneixem la composició en quaters, ens denota que cada circumscripció podia elegir indistintament un conseller o un prohóm. Aquest fet pot explicar la irregularitat que sovint s'observa en la composició de les comissions

Si la presència de consellers obeïa a la voluntat del respectiu quarter, és fàcil de pensar que la presència de membres del Consell no era un requisit legal indispensable per la formació de comissions. En aquest sentit, els consellers i els paers -quan no hi eren tots com a cos col·legiat- integraven les diverses comissions no en virtut del càrrec polític, sinó en virtut de la decisió del cos efectiu del quarter. Extremant aquesta apreciació, no era el Consell com a institució qui vetllava les comissions que es formaven, sinó el grup social que n'elegera els seus membres.

- Pel que fa a les tres comissions legislatives, els consellers suposen només el 20% del total de membres, enfront dels prohoms que sumen el 80%. Abaris hem esmentat la participació dels paers en les tres comissions.

Socialment, el 50% dels individus que accediren a alguna comissió són mercaders; el 38,8% juristes-notaris, i l'11,1% no el tenim identificat.

- Institucionalment hem de repetir que la majoria dels membres tenen un passat o un futur polític força nodrit.

c) Comissions referents a la fira

La importància que va adquirir la fira a Cervera, en especial la segona meitat de segle XIV (585), va motivar que el Consell nomenés comissions responsables de diverses feines referides totes elles a l'organització de la fira.

Els càrrecs que es van distribuir amb motiu de la fira afectaven aspectes diferents, i així es manifesta clarament l'any 1358:

D'una banda el Consell va elegir vuit prohoms, cap d'ells paer ni conseller, per a que tinguessin cura "deis afers de la fira" (586); però no s'especifica la missió concreta:

Arnau de MECINA	Ph	notari
Bernat GILI	Ph	junta
Borras de LLORAC	Ph	-
Jaume PORTA	Ph	mercader
Pere MIRO	Ph	mercader
Bg. CASTELLTORT	Ph	mercader
Francesc CASES	Ph	apotecari
Bernat BRU	Ph	mercader

La comissió, que deuria ser elegida per quaters, compta amb la meitat dels membres mercaders. A diferència d'altres ocasions, hi ha uns quants individus dels que no se'ls coneix una tradició política remarcable: LLORAC, PORTA, CASES, BRU. Per contra, ens són prou coneguts MECINA, GILI, MIRO, CASTELLTORT.

D'una altra banda es va procedir a la redacció d'uns capítols que regulessin el funcionament de la fira en si. Aquesta redacció -aspecte fonamental de la fira- fou encomanada l'any 1358 a una comissió variada i interessant: tres prohoms de cada quarter, els paers, i el batlle. Es la primera vegada que documentem la participació del batlle en cap mena de comissió (587)

585 Vid. V 5 2 d'aquest mateix treball

586 AHCC Consells 1358 9r

587 AHCC Consells 1358, 65r